

EL MIRALL

Núm. 182

3 EUR

Entrevista

Alfons López Tena

• • •

Opinió

Joan Melià

• • •

Itineraris

*La coma
d'en Vidal i
el pas des Cossi*

• • •

Art

• • •

Llibres

• • •

Cinefàgia

Dossier

El futur del turisme a les Balears

Dipòsit **Aniversari**

TAE: **4,23%**

Dipòsit a 8 mesos

Interès nominal anual primers 7 mesos: **3,00%**

Interès nominal anual vuitè mes: **12,50%**

TAE: **4,23%**

Liquidació d'interessos a venciment

Total disponibilitat **sense comissions**

Import mínim: 6.000 euros

Import màxim: 100.000 euros

Emissió: 50 M

Només per a doblers procedents d'altres entitats ingressats mitjançant un xec o una transferència que suposin un increment de les posicions del client respecte a l'inici de campanya.

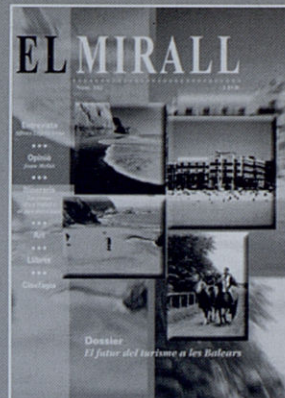
125 "SA
NOS
TRA"
anys

CAIXA DE BALEARS

EL MIRALL

Universitat de les
Illes Balears
Servei de Biblioteca i
Documentació
Edifici Guillem Cifre
de Colonya

EDITORIAL

EVOLUCIONS TURÍSTIQUES

4

DOSSIER

EL FUTUR DEL TURISME A LES ILLES BALEARS

5

OPINIÓ

JOAN MELIÀ

16

ENTREVISTA

MACIÀ CALAFAT. ALFONS LÓPEZ TENA

18

EL SEMÀFOR

OFICINA DELS DRETS LINGÜÍSTICS

26

MISCEL·LÀNIA

JAUME LLADÓ

28

ART

CRISTINA ROS. LEE FRIEDLANDER I LA GENEROSITAT DE LA FOTOGRAFIA

30

LLIBRES

BIEL MESQUIDA. MAURICE BLANCHOT FA CENT ANYS

32

ITINERARIS

GASPAR VALERO. LA COMA D'EN VIDAL I EL PAS DES COSSI

34

CINEFÀGIA

MATÍAS VALLÉS. PER QUÈ UN MALLORQUÍ NO POT VEURE «YO»

40

EL MIRALL

REVISTA CULTURAL
setembre de 2007 · Núm. 182

Edita:

OBRA CULTURAL BALEAR

Publica:

Associació EL MIRALL
C/ del Pare Bartomeu Pou, 31, bxs.
07003 Palma

Adreça electrònica:

<http://www.ocb.cat>
elmirall@ocb.cat

President:

Jaume Lladó

Director:

Josep Melià

Cap de redacció:

Macià Calafat

Consell editorial:

Jaume Lladó
Josep Melià
Mateu Morro
Pere Bueno
Pere Mari
Andreu Caballero

Publicitat:

Santi Adrover

Producció, administració
i publicitat:

Tel.: 971 72 59 37
Telefax: 971 71 93 85
Apartat de correus 179
07080 Palma

Delegació a Barcelona:

Omnium Cultural
C/ de la Diputació, 276 pral.
08009 Barcelona

Delegació a València:

Acció Cultural del País Valencià
C/ del Baró de Càrcer, 37
46001 València

Els articles publicats en
aquesta revista expressen
únicament l'opinió
dels autors.

Disseny

Marco Spinazzola

Maquetació i fotocomposició
Ecogràfic

Impressió

Xisco Arts Gràfiques
C/ del Baix Riera, 1-A, Palma
Tel. 971 475754

Dipòsit legal

PM 10-1987

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5108293051

Evolucions turístiques

Editorial

El turisme, com gairebé tot a la vida, no és una realitat immutable, no és una realitat estàtica, al contrari, és una realitat dinàmica, una realitat en contínua evolució. Els vols de baix cost i la reducció de la durada de l'estada són avui en dia fets que pocs havien pogut predir anys abans que es produïssin. El sol i platja continua essent la mare dels ous del nostre sistema econòmic i productiu. Tot i això, és evident que cada vegada aquest sol i platja s'ha de complementar amb altres valors i amb altres ofertes que puguin satisfer la diversitat de curolles dels nostres visitants.

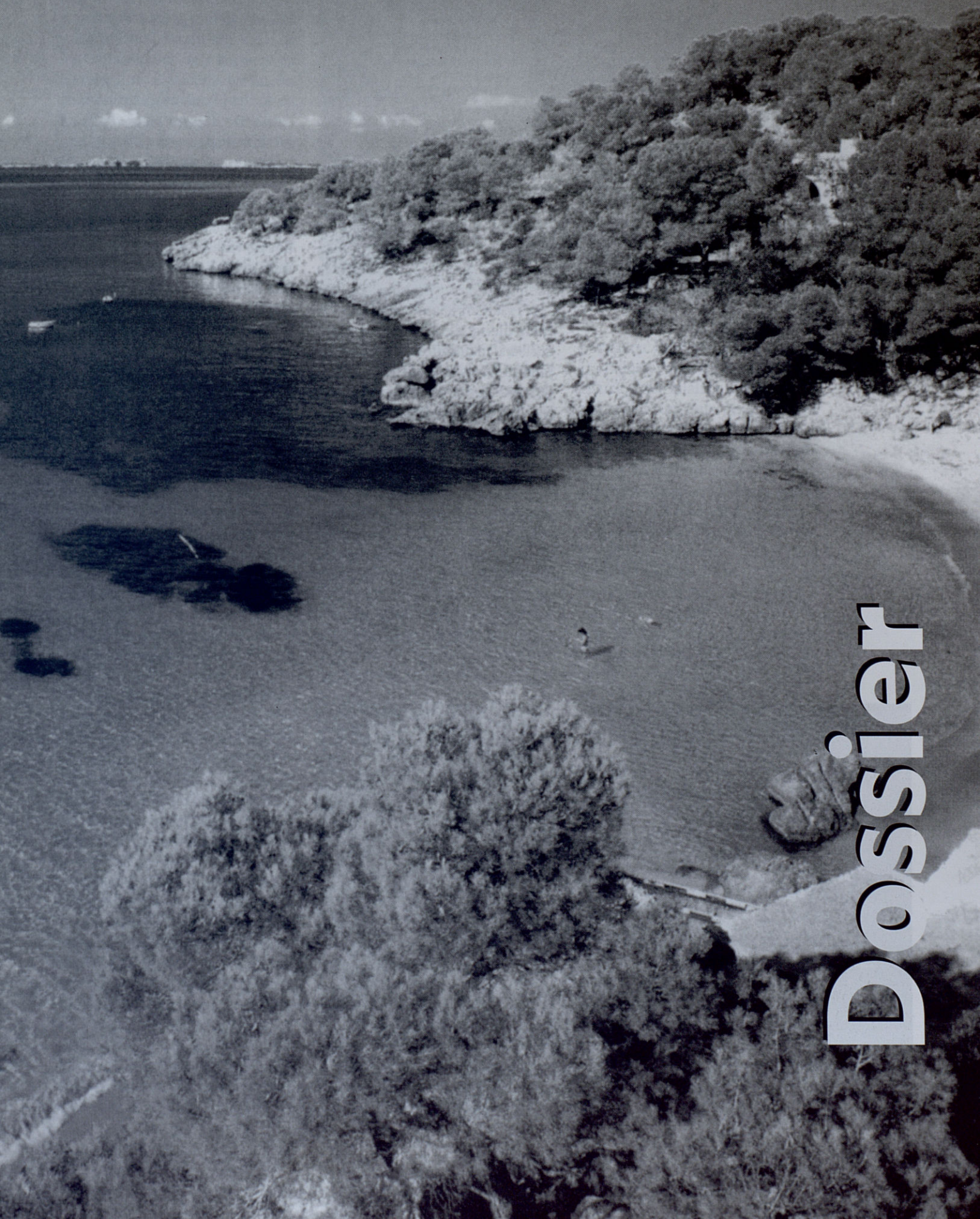
Els canvis afecten també l'oferta d'allotjament. Difícilment trobarem un fòrum en què es parli de turisme a les Illes Balears i no es faci referència al tot inclòs o al turisme residencial. També eren pocs els profetes que haurien diagnosticat que amb el temps una oferta pensada per a hotels aïllats sense oferta complementària (bars, restaurants i comerços) acabaria triomfant en zones madures i consolidades. Eren pocs els que podien pensar que molts centreeuropeus adquiririen propietats immobiliàries (pisos i cases) per després comercialitzar-les d'una forma o l'altra. Per no parlar de l'anomenada multipropietat i altres modalitats d'oferta d'allotjament que algun predicament han tingut per aquestes nostres contrades. Avui en dia vivim un procés de tensió en l'evolució. La voluntat manifestada per alguns hotelers de reconvertir els seus establiments en apartaments residencials ha activat totes les alarmes. Permetre el canvi d'ús, pel qual algun partit pretenia apostar si romania al poder, és com subvencionar la deslocalització de la pròpia indústria, una barrabassada i una bogeria. Ara bé, dit això immediatament s'ha d'afegir que aquests riscos no ens han de dur a tenir una actitud fossilitzadora, una actitud que impedeixi adaptar-se a les noves possibilitats que el mercat posa damunt la taula i incloure-les en el nostre ventall d'ofertes. Trobar el punt d'equilibri entre el manteniment del sistema tradicional i l'obertura a noves modalitats és un dels grans reptes del govern sorgit de les eleccions de maig de 2007.

El nostre país és una potència turística de primera magnitud. Ens hem professionalitzat, i moltes de les nostres empreses han conquerit una posició molt rellevant a altres zones de vacances del planeta. Aquesta empena i aquesta creativitat també les haurien de posar al servei d'introduir les variacions que siguin necessàries per mantenir la competitivitat de la nostra economia. En aquest sentit, la proposta de convertir les Balears en un lloc que –gràcies a la recerca i el desenvolupament– exporti coneixement i *know how*, experiència, ens sembla un camí molt interessant i capaç també de generar riquesa.

Alguns mallorquins, menorquins, eivissencs i formenterers parlen amb una certa prevenció del turisme. Aquesta actitud amb tota probabilitat es deu a una excessiva atenció sobre els efectes negatius que ha generat la indústria del viatge. Sigui com vulgui, és evident que, pel que fa al tema econòmic i de transformació del país, aquest és el gran fenomen dels darrers cinquanta anys, per no dir dels darrers dos-cents cinquanta anys. Ateses la magnitud i la importància del fenomen, és normal que EL MIRALL presti a aquesta qüestió una atenció especial amb una certa regularitat. Més sentit té això si tenim present la contínua evolució en la qual estam inserits i cap a la qual hem d'estar ulls oberts i orelles receptives perquè en un cert sentit ens hi jugam l'esdevenir col·lectiu.

El futur del turisme a les Illes Balears

Dossier

Les Balears, segons els turistes

JOAN AMER I FERNÀNDEZ

Les Balears són viscudes pels turistes europeus com a «Mediterrània» i com a «espai de transgressió» ahora.

Primer, més enllà de les definicions de Mediterrània produïdes des de les Balears (i des dels Països Catalans, i des de totes les terres d'arreu del Mare Nostrum), hi ha les definicions produïdes des d'Europa del Nord, tant per escriptors i viatgers al segle XIX i a la primera meitat del segle XX, com per turistes, majoristes turístics, mitjans audiovisuals, entre d'altres, a partir de la segona meitat del segle XX. Les definicions nord-europees pensen la mar Mediterrània amb un determinat clima, paisatge, dieta... que completa o complementa la vida industrial i postindustrial de les ciutats nord-europees. És el redescobriment econòmic i cultural que fa Europa de la Mediterrània, després de gairebé 500 anys d'una Europa encadrada cap a l'Atlàntic. I es tracta principalment d'un redescobriment de caire «turístic».

Segon, les Balears són espai de

transgressió, de fuga, com ho són tants altres espais de la Mediterrània i el Carib. Balnearis on la gent arriba «escapant de» les condicions de vida i treball de les ciutats industrials i postindustrials. Allò que representava la festa a les societats rurals com a ruptura de la vida quotidiana, per després de la festa tornar a inserir-se en el dia a dia, ho representen ara les vacances com a escapada.

Allò que volem subratllar, en una panoràmica que no oblidia les característiques estructurals de la inserció de les Balears en l'economia europea, és la importància emergent que adquireixen les vivències específiques dels turistes, com aquests també creen i construeixen «destí» de múltiples maneres. Això succeeix en processos que s'escapen, tant dels poderosos i tradicionals majoristes turístics, com de les polítiques autonòmiques de promoció turística.

A més del significat d'escapada que els turistes donen a les seves experiències de vacances, cal conèixer com viuen la platja, el paisatge o el clima a les Balears. Evidentment, són viscuts de múltiples maneres, però estudiem els casos de les zones turístiques clàssiques (com Sant Antoni de Portmany o la Platja de Palma) com a exemple il·lustratiu, i comparem-ho amb com són viscudes aquestes zones pels illencs. Per a molts turistes, el ventall d'edificis alts de primera línia, pubs i tendes de *souvenirs* conformen uns paisatges que han anat a cercar. Ahora, aquests paisatges són intercanviables amb qualsevol altre destí de sol i platja, només ens cal fullejar un catàleg turístic per comprovar-ho. Per a ells, són uns pai-

satges familiars de lleure, on surten de festa, prenen el sol i, sobretot, estableixen o reforcen relacions interpersonals que alhora omplen de significat el destí.

A molts residents, moltes vegades se'ns fa difícil desxifrar el valor de les experiències dels turistes en aquests llocs costaners. De fet, les zones turístiques clàssiques sovint no estan incloses en les definicions culturals que elaboram de les Balears, encara que sí que tenen una definició i un significat per a la gent que hi viu i/o treballa, o hi té una segona residència.

El turisme de masses més clàssic cerca i crea unes determinades platges i paisatges; tanmateix, el procés de *turistització* s'estén pertot arreu dels territoris, qualsevol lloc esdevé d'ús turístic, tant en el sentit econòmic com cultural. Les Balears no són alienes a aquest procés, es Amunts, el pla de Mallorca i els llocs de Menorca també esdevenen turístics. Ara bé, és principalment tota la costa—crull de sol, platja i paisatge que es ve a cercar—allò que és consumit intensivament, tant de manera econòmica com cultural, primer amb hotels, després amb apartaments i ara sobretot amb xalets.

Quin paper tenim els locals en la definició de significats de tot allò que esdevé turístic a les Balears? Més aviat escàs, malgrat les iniciatives de l'empresariat i de l'Administració pública per vendre les Balears de distintes maneres. Tanmateix, la definició de com és venuda (nivell econòmic) i viscuda (nivell cultural) es troba fortament als països emissors de turistes.

Pel que fa a com és venuda, els majoristes turístics continuen essent principalment europeus, sobretot de capital alemany, amb certa participació illenca en la propietat, com en el cas de TUI. Emperò, també ho són les principals companyies de baix cost i les principals immobiliàries.

Pel que fa a com és viscuda, els majoristes, les companyies aèries i les immobiliàries construeixen una imatge i un discurs del destí. Però també, i això és important,

els turistes i els mitjans de comunicació són rellevants. Els turistes creen discurs explicant les seves experiències als amics, familiars i coneguts (el fenomen informal conegut com a «boca-orella»). I els mitjans de comunicació construeixen fortament la imatge del destí. Qualsevol dia podem veure a les televisions britàniques i alemanyes programes de viatge a les Balears (per exemple, *Ibiza uncovered*), o sèries ambientades a les Illes.

En aquestes societats està molt arrelada la idea de les Balears com a perifèria de plaer i com a balneari. Des de les Illes tendim a veure la part del procés turístic internacional que hi té lloc, però no hem de perdre de vista que aquests processos són construïts al llarg de l'any a Gran Bretanya i Alemanya, mentre els turistes potencials estan en el seu dia a dia, ple de referències a l'escapada del clima, del tipus de vida, de la feina o dels compromisos, entre d'altres. En altres paraules, els majoristes, els mitjans de comunicació i els turistes «preparen» i construeixen el destí durant tot l'any en uns processos que sovint se'ns escapen o se'ns fan opacs. Per últim, l'àmbit de les relacions turistes-residents, i de les actituds dels residents envers el turisme i els turistes, és un àmbit que comença a ser estudiat aquests darrers anys, i que adquirirà més im-

portància. En destins madurs com les Balears, amb dependència turística, calen anàlisis sobre les opinions dels residents, perquè sovint en etapes avançades del desenvolupament turístic aquestes opinions es negativitzen. En la línia d'aquestes anàlisis, cal assenyalar l'estudi de les actituds dels residents elaborat per l'equip d'Eugeni Aguiló (Universitat de les Illes Balears) els anys 2002 i 2006. Les principals conclusions apunten a un reconeixement per part de la població illenca de la centralitat de l'activitat turística, així com una presa de consciència del seu impacte mediambiental.

Cloenda

El model turístic de les Balears no va en una direcció concreta, sinó en múltiples direccions. En el camí cap als cinquanta anys de desenvolupament turístic a les Illes, la fórmula clàssica de viatge organitzat, produït a gran escala, ha donat pas a moltes maneres diferents de viatjar i experimentar l'illa, més orientades al consumidor, en un procés on tot el territori ha esdevingut turístic. Emperò, les moltes maneres de visitar i viure l'illa mantenen com a denominador comú la cerca de tots o la majoria d'aquests elements: el clima, el sol, la platja, la mar i el paisatge.

Turisme a l'espai rural

ANTÒNIA RIPOLL

Introducció

Podem entendre el desenvolupament del turisme rural com una de les respostes a les noves demandes turístiques que neixen de la crítica del model del turisme massiu, així com una cerca de qualitat de vida per part dels urbanites que fugen de l'estrès de les ciutats.

També ha estat important l'augment en la valoració social de l'espai rural i dels seus productes associats, sobretot si poden portar una etiqueta que els defineixi com a artesanals, naturals, ecològics, «bio», etc.

El concepte de turisme a l'espai rural se'n presenta molt relacionat amb expressions com: preservació del medi ambient natural, desenvolupament sostenible, turisme ecològic, ecoturisme, turis-

me actiu, desenvolupament local, respecte pel patrimoni cultural i natural, etc., tots amb connotacions d'«alternativitat».

D'altra banda, l'Administració pública té un paper d'agent impulsor d'aquesta modalitat turística amb l'objectiu teòric d'aconseguir un desenvolupament rural integrat.

Alguns autors han sintetitzat els factors de desenvolupament del turisme en el medi rural i natural de la manera següent:

- a) L'esgotament, en part, del turisme convencional, la saturació i el deteriorament, i la cerca d'ofertes noves, més atractives i satisfactòries.
- b) El desenvolupament de l'ecologisme projectat en el camp del turisme.
- c) La mercantilització dels produc-

tes que podríem anomenar «eco».

Concepte de turisme rural

Els experts reconeixen la problemàtica a l'hora de proposar una definició de turisme rural. Es tracta de productes molt heterogenis que responen a la diversitat geogràfica en la qual estan arrelats. Pot ser vàlida, encara que molt genèrica, l'aportació de la Comissió Europea (1990), que proposa les valoracions següents:

- a) El turisme rural és un concepte ampli que comprèn, no tan sols les vacances en granges, sinó qualsevol activitat turística en el camp.
- b) El turisme rural recull també tota activitat turística d'interior.
- c) El turisme rural és un concepte que abraça tota activitat turística endògena suportada pel medi am-

bient humà i natural.

En conseqüència, el turisme rural es defineix com qualsevol activitat turística implantada en el medi rural.

Moltes vegades, el concepte proposat depèn de la legislació que hi hagi sobre aquesta matèria en una determinada contrada, que possibilita així un marc jurídic de referència vàlid per a un determinat territori.

A les Illes Balears els serveis turístics en el medi rural estan regulats pel Decret 62/1995. Aquesta modalitat turística a les Illes Balears presenta un desenvolupament tardà respecte a les diverses experiències de la Unió Europea amb molta tradició. La primera regulació del turisme en l'àmbit rural a les Illes Balears data de 1991. Es tracta d'una tipologia turística «oficial» de poc

més d'una quinzena d'anys, per tant relativament jove per a la cronologia turística de l'illa, malgrat que el recent inici ha tingut un creixement relatiu considerable i la seva difusió pel territori és un fet.

En l'actualitat, es poden diferenciar tres tipus d'oferta d'allotjament en espai rural: turisme rural, agroturisme i turisme d'interior (quadre 1).

En resum, podem afirmar que quan parlem de turisme rural ens referim a establiments turístics ubicats al camp. Els agroturismes són explotacions agrícoles pluriactives que combinen les activitats tradicionals, l'agricultura i la ramaderia, amb les activitats que es fonamenten en la mercantilització del lleure. El turisme d'interior fa referència als establiments turístics que es localitzen en habi-

QUADRE 1. CONDICIONS PER A CADA MODALITAT

Hotel rural	Agroturisme	Turisme d'interior
S'entén per hotel rural el que presta serveis turístics per motiu de vacances i mitjançant preu, en habitatges construïts abans de dia 1 de gener de 1940, situats en terreny no urbanitzable i que disposin d'una superfície de terreny que quedarà afectada a l'activitat.	S'entén per agroturisme la prestació de qualsevol tipus de servei turístic, per motiu de vacances i mitjançant preu en habitatges construïts abans de dia 1 de gener de 1960, situats en terrenys no urbanitzables i en una finca que sigui d'explotació agrícola, ramadera o forestal i que ocupi, almenys mitja UTH (unitat-treball-home).	S'entén per turisme d'interior la prestació de serveis turístics per motiu de vacances i mitjançant preu, que es fa en habitatges situats als centres antics de nuclis urbans que estiguin situats a una distància mínima de 500 metres de la zona turística més pròxima, que tinguin la construcció i la parcel·la on se situen de la tipologia tradicional de l'entorn urbà en què es troben, que confirmen un sol habitatge i que hagin estat construïts abans de dia 1 de gener de 1940.
La parcel·la on s'hagi d'instal·lar l'activitat turística ha de ser d'una superfície mínima de 50.000 metres quadrats.	L'explotació d'agroturisme ha de tenir com a mínim una superfície de 25.000 metres quadrats que es trobin en explotació agrícola, ramadera o forestal.	
El nombre màxim d'unitats d'allotjament turístic per establiment i parcel·la ha de ser de vint-i-cinc, amb un màxim de cinquanta places.	El nombre màxim d'unitats d'allotjament turístic ha de ser de 12 amb un màxim de vint-i-quatre places, i hi ha d'haver, com a mínim, un bany complet per a cada dues unitats. Durant tot el temps en què hi hagi explotació turística hi ha de coexistir explotació agrícola, ramadera o forestal.	El nombre màxim d'unitats d'allotjament per a aquest tipus d'activitat és de vuit, amb un màxim de setze places, i hi ha d'haver un bany complet per a cada unitat d'allotjament.

tatges d'un cert caràcter arquitectònic i que s'ubiquen a l'interior de nuclis urbans tradicionals, normalment de municipis d'interior. D'altra banda, el turisme rural i l'agroturisme són concebuts com a projectes per revitalitzar social-

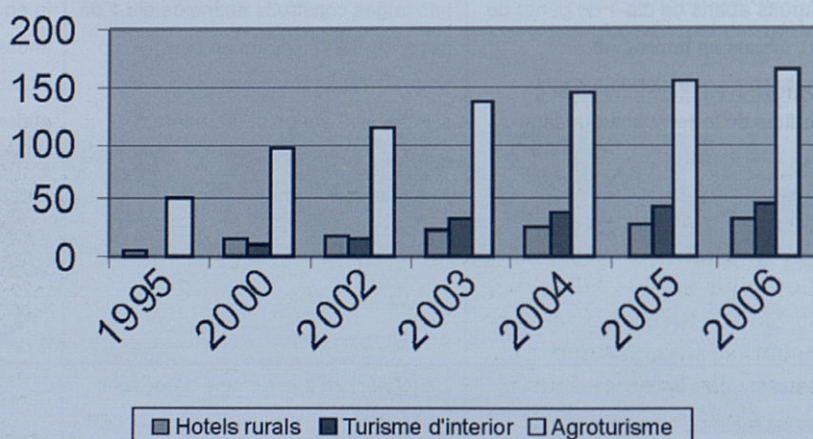
ment i econòmica les àrees rural deprimides. Fins i tot, són formes d'oferta turística potenciades des de les diferents administracions, amb l'objectiu d'ajudar les petites explotacions agràries familiars, minimitzar l'èxode rural i oferir

una alternativa que pugui contribuir a salvaguardar el patrimoni cultural i paisatgístic dels espais agraris

A pesar de la seva validesa, consideram que les interpretacions teòriques mencionades no reflecteixen a la pràctica el que realment és el turisme rural i l'agroturisme a la nostra comunitat.

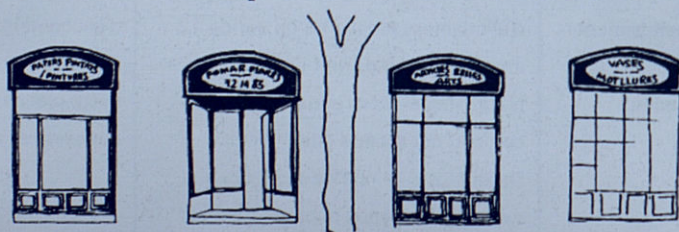
En el cas de les Balears, el turisme rural i l'agroturisme són tipologies d'oferta turística que, juntament amb altres fenòmens paral·lels, protagonitzen la darrera etapa en la construcció del model territorial d'origen turístic. El desenvolupament del turisme en espai rural durant la dècada dels noranta no ha suposat la consolidació d'una fórmula de turisme sostenible que hagi contribuït a la concreció de propostes de polítiques de desenvolupament rural, sinó que és la nova cara d'una figura cada vegada més polièdrica: la indústria turística a les Illes, això sí, és una fórmula que pot contribuir, encara que

Evolució del nombre d'establiments

"Encara queden botigues"

Casa Domar Flores

PAPERS PINTATS I PINTURES · ARTICLES PER A ARTISTES · VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 971 72 14 83 - Fax 971 71 93 12 · 07002 - PALMA (MALLORCA)

mínimament, a la diversificació i a la desestacionalització del turisme de sol i platja i sobretot pot aportar vivències diferents a les persones que el practiquen en un context bucòlic i privilegiat.

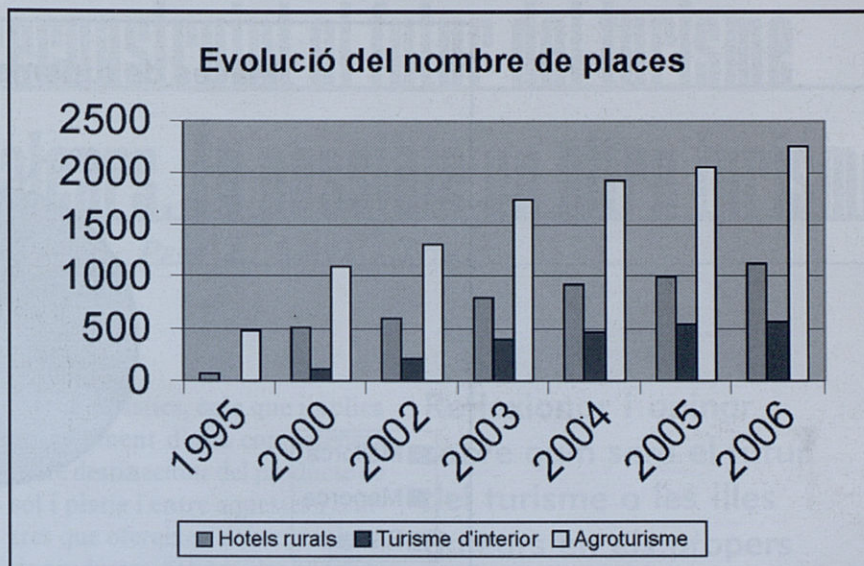
L'evolució del turisme rural a les Illes Balears

La tendència d'aquesta demanda turística és la de creixement. Hem passat d'un capacitat d'allotjament de 565 places l'any 1995 a 3.930 places per a l'any 2006.

La majoria de les instal·lacions de turisme rural actualment en actiu han estat creades durant aquesta dècada, coincidint amb la presència de la demanda estrangera de residències a l'espai rural, la qual ha donat lloc a una altra oferta no regulada turísticament que comparteix un mateix espai i unes mateixes característiques, i que segurament és tant o més important, però infinitament molt més difícil de quantificar oficialment.

Si s'observa una clara coincidència temporal entre el turisme rural i la demanda estrangera en àrees rurals, les pautes de distribució espacial ofereixen també comportaments similars.

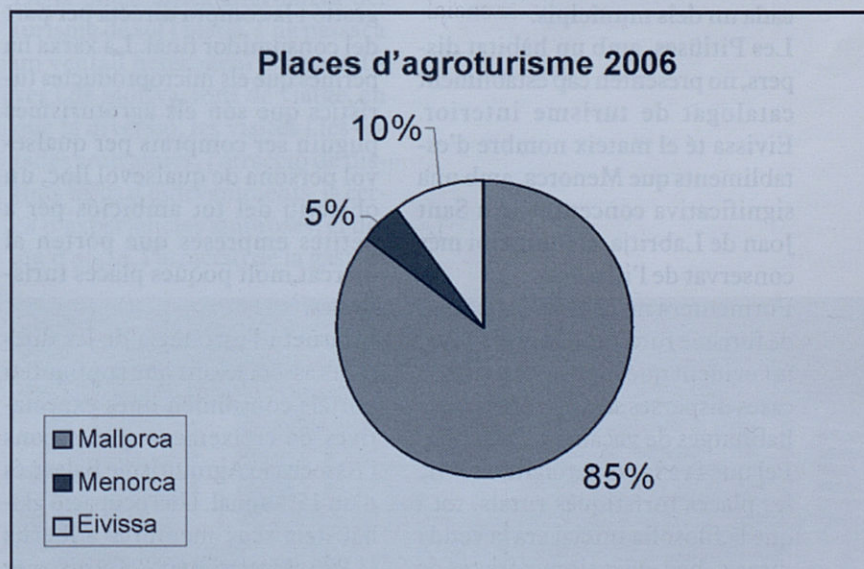
A Mallorca concentra entorn del 85% de l'oferta. Es donen unes pautes de distribució: la major concentració d'establiments d'agroturisme i de turisme rural es troba a la serra de Tramuntana, sobretot als municipis situats a l'entorn Palma-Sóller. Un segon grup d'establiments se situa als municipis de l'est de l'illa. Es tracta d'una altra zona d'orografia accidentada,

per on discorren les serres de Llevant. Un tercer grup forma un cinturó entorn de l'arenal de sa Ràpita-Trenc, al sud de l'illa, coincidint amb un dels escassos racons on el litoral ha estat protegit. Per últim, un dels establiments es troba a les immediacions de l'elevació de Ran-

da o a la comarca del Raiguer, situada a l'eix Palma-Alcúdia.

Per tant, es localitza en zones d'escassa productivitat agrària, però dintre un context d'un paisatge privilegiat que presenta com a principals atractius la muntanya i un litoral relativament poc transfor-

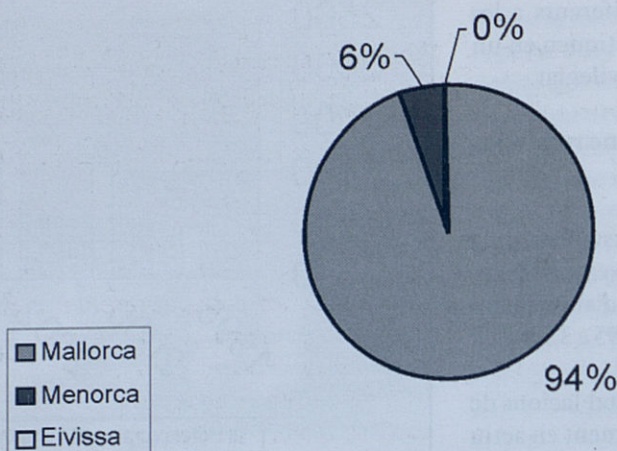

Cream espais per conviure

Roldan
Cream espais per conviure

971 763 666 • www.roldan.es

Places de turisme interior 2006

mat. Això estableix una important relació entre turisme rural i espais naturals protegits.

Pel que fa a Menorca, hi ha 17 establiments. Les qualitats ambientals de l'illa, reserva de la biosfera, permeten que les demandes dels turistes puguin ser satisfetes per cada un dels municipis.

Les Pitiüses, amb un hàbitat dispers, no presenten cap establiment catalogat de turisme interior. Eivissa té el mateix nombre d'establiments que Menorca, amb una significativa concentració a Sant Joan de Labritja, el municipi més conservat de l'illa.

Formentera no té cap allotjament de turisme rural regulat, però és del tot evident que moltes de les seves cases disperses són llogades com a habitatges de vacances.

Pel que fa a la comercialització de les places turístiques rurals, tot i que la filosofia inicial era la venda directa, ben aviat els majoristes de

viatges controlaren una gran part de les ventes, de manera que asseguraven l'ocupació de les places amb relativa facilitat.

El gran revulsiu de la venda directa ha estat la generalització de l'ús d'Internet. Aquesta tecnologia ha possibilitat la divulgació, la gestió i la compra directa per part del consumidor final. La xarxa ha permès que els microproductes turístics que són els agroturismes puguin ser comprats per qualsevol persona de qualsevol lloc, un objectiu del tot ambiciós per a petites empreses que porten al mercat molt poques places turístiques.

Internet i l'estratègia de les diferents associacions que configuren portals consoliden unes expectatives de creixement que, segons l'Associació Agroturisme Balear, és d'un 15% anual. Una ocupació global dels seus membres adherits (1.996 places) del 60%. Tot això per

una estada que es paga, per habitació i dia, a una mitjana de 140 euros, més una despesa per usuari que supera els 100 euros.

Bibliografia

BINIMELIS, J.; ORDINAS, A. (2006). «El turisme rural i les activitats de recreació: una solució als problemes de l'agricultura balear». A: *Per una nova cultura del turisme*. Palma: Inese.

BINIMELIS, J.; RIPOLL, A. (2002). «Càmpings. Ciutats de vacances. Agroturisme. Oferta paraturística». A: *Turisme i societat*. Palma: Promomallorca.

FLORIT, F.; MORRO, A.; RIPOLL, A. *Turisme i espai rural a Balears*. [Inèdit.]

COMISSIÓ DE LES COMUNITATS EUROPEES. COM. (1990). 438 final. Mesures comunitàries per al foment del turisme rural. Brussel·les, 29 d'octubre de 1990.

GRUP avà

Viajes

Martel

BAL. 029 M/D

PONT DE DESEMBRE

EGIPTE CREUER PEL NIL 4 VESPRES 1.098 EUROS

LISBOA 4 VESPRES 560 EUROS

VIENA 4 VESPRES 630 EUROS

PONT DE TOTS SANTS

TUNÍSIA 4 VESPRES 498 EUROS

ROMA 3 VESPRES 522 EUROS

PRAGA 3 VESPRES 584 EUROS

ISTANBUL 4 VESPRES 528 EUROS

Oms, 50 · Ap. correus 696 · 07003 · Palma (Mallorca) · Tel. 971 72 38 42 · Fax 971 72 69 42

E-mail: ventas@viajesmartel.com

Construint i reconstruint el futur del turisme de les Illes Balears. És possible un altre turisme?

PERE A. SAIVÀ I TOMÀS

Fer un pronòstic de futur del turisme illenc és barrejar una mena d'escenari desitjat amb factors que poden influir de manera decisiva sobre l'afluència de turistes d'una destinació turística com són les Illes Balears, ubicades a la pròxima perifèria de l'oci de l'Europa industrialment avançada. En l'evolució del turisme de les Illes a curt i mitjà termini hi poden influir diversos factors externs, bàsicament relatius a les característiques i/o fluctuacions econòmiques i socials als principals països emissors de turistes, incidents que no són controlables des de les Illes i que només permeten estratègies de xoc per superar les circumstàncies. Conjuntament amb aquests, n'hi ha d'altres de caràcter intern que poden accelerar o frenar una menor o major presència de determinats tipus de turisme. Són factors que cal relacionar amb les estratègies d'actuació turística articulades tant en el marc del sector públic (legislació turística, normatives d'ordenació territorial, implantació de reglamentacions socials i promoció, entre d'altres) com del sector privat (polítiques de comercialització, inversió, expansió internacional, promoció del turisme residencial o implantació d'ofertes comercials alienes a la tradició turística insular...). Ambdós factors tenen una incidència important sobre els processos de decisió de l'elecció de les Illes Balears. Avui s'han de tenir en compte que les noves demandes turístiques, que resulten de les transformacions de les motivacions i de les pràctiques espacials de la demanda turística, suposen una diversificació de vells i nous pro-

ductes turístics, cosa que implica el sorgiment d'una competència entre destinacions del producte de sol i platja i entre aquestes i d'altres que ofereixen diferents tipus de productes. Si bé és clar que s'incrementa la propensió a viatjar i que és veritat que es pot viatjar a totes les parts del món, els canvis en els hàbits dels viatges impliquen que moltes vegades no és fàcil decidir on anar o decidir l'experiència que es vol viure. Les alternatives actuals són molt més complexes que en anys anteriors. De la quasi única alternativa del turisme de sol i platja, s'ha passat a un ventall heterogeni d'alternatives i de motivacions de viatge, en què la diversió, les visites i les estades amb amics, l'atracció de distints tipus d'esdeveniments, la cerca d'experiències amoroses, el desig d'acció, l'atracció de la gastro-

Reflexionar i opinar sobre quin serà el futur del turisme a les Illes Balears en els propers anys és una feina d'àugur, si bé cal pensar que emprant els ingredients oportuns podem intentar aproximar-nos a la futura realitat.

nomia o la simple cerca de relaxació o alliberament de l'adrenalina, en poden ser exemples. El factors com el creixement econòmic i l'augment de la mobilitat humana (millors infraestructures, facilitat de connexions, transports més ràpids, superació de l'estacionalitat...) complementen un rang ampli de motivacions o fites per viatjar (treball, oci, cultura, diversió) que així mateix consta de molts de nivells.

Dos escenaris suposats en el futur del turisme de les Balears

Basant-nos en les reflexions globals prèvies i segons quines siguin les estratègies de gestió i planificació dels sectors públic i privat, pens que es poden dibuixar dos escenaris bàsics

en la futura evolució del turisme a les Balears:

a) Un escenari de continuïtat del model del turisme de masses de sol i platja, que possiblement implicarà un augment del nombre de turistes així com del volum global de les estades i/o pernoctacions, però també una reducció de la despesa per turista. No suposarà un gran augment dels actius laborals, definits per una mà d'obra poc qualificada, salaris baixos i afectada per una alta estacionalitat, ni el manteniment de les actuals estructures hoteleres, que parcialment evolucionaran cap a una progressiva conversió en algunes de les tipologies urbanístiques, com la reconversió en apartaments o *condohotels*. Els *condohotels* (*condo-hotel, hotel-condo, condotel*), que representen una forma que combina

condomini i hotel, afavoreixen tant un turisme residencial com un canvi d'ús moltes vegades aliè al turisme hotelier.

b) El suposat segon escenari pot sorgir si s'implanten noves, valentes i clares estratègies compartides tant per les institucions públiques com pel sector privat i assumides pels agents socials. Aquest escenari implica iniciar un procés de reconversió de l'actual turisme de masses cap a un turisme en què els factors clau es fonamentin en els processos de qualitat i de diversificació del producte i dels mercats. Aquesta situació possiblement tampoc no implicarà un augment considerable de llocs de feina, però sí una demanda laboral de més alta qualitat professional, amb uns salaris més alts i menys estacionalitat, així com

llum i gas
amb més energia que mai

E gesa endesa

FONO
902 500 902
GESA

AVARIES: 902 534 902

un possible augment de la despesa per turista i una disminució de la pressió turística sobre el territori.

Construcció i reconstrucció dels espais turístics de les Illes Balears

Si s'adopta una estratègia de qualitat i diversificació, el futur del turisme a les Illes implicarà un esforç en la construcció i la reconstrucció dels llocs i dels espais turístics que fins ara han definit el turisme de les Illes. Aquesta qüestió obliga a pensar en alternatives en el context de la globalització o mundialització, ja que cal recordar que algunes empreses turístiques illenques o ubicades a les Illes ja han experimentat en altres destinacions llunyanes amb la creació de paradisos, i han transformat i trasplantat els complexos turístics illenques a països turísticament emergents. Aquest és un primer repte per saber si les estratègies turístiques illenques són assumides per empreses que competeixen en el marc de la mundialització. El que sí que queda clar és que el requeriment turístic per la sofisticació s'ha iniciat amb la demanda de productes especialitzats, en què els turistes esperen activitats més independents, vacances d'aventures i esportives i viatges fets a mida, fet que ens condueix a una segmentació del turisme. D'aquesta manera, el repte i l'èxit de futur del turisme de les Illes Balears inclou, d'una banda, capacitat d'adaptació o no a les futures coordenades esmentades que imposa la demanda turística i, de l'altra, la competèn-

cia entre destinacions turístiques en l'era de la globalització.

Una reflexió final

Per tant les noves motivacions de la societat europea d'aquests primers decennis del segle XXI en relació amb l'oci i el turisme presenten perspectives favorables per instal·lar nous models de desenvolupament turístic a les Illes Balears que diversifiquin la quasi única especialització en turisme de sol i platja, en què les necessitats bàsiques són quedar sota el sol. La potencialitat dels recursos possibilita diverses pràctiques. Però cal tenir en compte que l'esforç pel canvi és considerable. Implica una reorganització dels paisatges dels llocs. El turisme de sol i platja, avui encara la major demanda turística de la població europea, tindrà sens dubte una continuïtat en els propers decennis, per tant el repte del canvi no implica acabar amb aquesta modalitat de turisme. El que es necessita és que el seu futur desenvolupament sigui en el marc de la sostenibilitat, coexistint i complementat amb una diversificació de l'oferta de nous i vells productes turístics. Aquest fet implica iniciar la construcció dels espais i els llocs del nou turisme, crear espais de fantasia, jugant amb el passat i readaptant els centres turístics tradicionals a les noves demandes. Però aquesta no és l'única estratègia que cal seguir, ja que els factors clau també passen per la conscienciació mediambiental i cultural, la creació d'un autèntic sentiment davant el turisme de fu-

tur que volem, fruit de la cooperació i la coordinació entre els agents institucionals, econòmics i socials. Aquest repte suposarà a curt i mitjà termini si serem capaços d'assumir la transformació de la demanda turística amb la superació del model de les tradicionals S (*sea, sun, sex, sangria i summer*) per les noves S (*segmentation, specialisation, sophistication, seduction*).¹ És a dir, unes Illes Balears per estar i gaudir.

1. BUHALIS, Dimitros (2001). «The tourism phenomenon. The new tourist and consumer». A: WAHAB, Salah; COOPER, Chris. *Tourism in the Age of Globalisation*. London: Routledge, pàg. 69-96.

EL MIRALL amb el suport de

**Generalitat
de Catalunya**

Prioritats lingüístiques

JOAN MELIÀ

Encara que el comportament electoral de la població de les Illes Balears no ha variat essencialment (el canvi més substancial és l'increment de l'abstenció, i no és un aspecte endèmic), el centreesquerra i el nacionalisme governaran les principals institucions de les Balears.

Que hi hagi persones que visquin de manera estable en una societat i no sàpiguen parlar (o, fins i tot, no puguin entendre) la llengua pròpia del territori on s'ubica, és preocupant, i, per tant, cal que l'Administració pública actuï per generalitzar aquests coneixements, perquè aquestes persones no siguin un obstacle gaire greu en el funcionament normal de la comunitat i perquè puguin superar el desavantatge que els suposa davant la resta de ciutadans.

Que hi hagi persones que en la seva activitat professional atenguin els clients en establiments públics i no se sàpiguen expressar en la llengua pròpia del territori (i de vegades ni entendre-la), és greu, i cal regular aquesta situació perquè els ciutadans no puguin ser discriminats o desatesos pel fet d'usar-la.

Que, en una societat com la nostra, hi hagi empleats públics que no puguin expressar-se en la llengua pròpia –i també oficial– de la comunitat, demostra l'existència d'una voluntat de marginació i menyspreu de l'Estat envers una part dels seus ciutadans. Però, evidència una greu deficiència de l'Estat pel que fa a la protecció dels seus ciutadans, que hi hagi funcionaris que es neguin a atendre'ls perquè parlen en la llengua pròpia (i oficial) del territori on exerceixen o que fins i tot, per aquest mateix fet, els vexin o agredeixin.

Ens trobam davant una seqüència graduada de situacions indesitjables que si, en les primeres (tenint en compte les circumstàncies demogràfiques i historicopolítiques), es pot recomanar una certa actitud de comprensió i tolerància, en les darreres s'exigeix, des de qualse-

vol posició democràtica, el rebuig frontal.

L'empatia és una facultat que ens ajuda a ser tolerants. Però, de vegades, per molta voluntat que hi posem, no és lícit tolerar determinades conductes. La tolerància ha de tenir límits, no ho podem tolerar tot. Hi ha casos en què és necessari reaccionar contra determinats comportaments.

Des del punt de vista lingüístic, hi ha alguns àmbits especialment sensibles que han de tenir garantit, més que a cap altre lloc, l'exercici segur dels drets lingüístics (i, fins on sigui possible, no sols de les llengües oficials). D'una banda, l'àmbit sanitari, per la necessitat d'expressar-se amb fluïdesa i amb total seguretat sobre qüestions d'índole personal i íntima. D'altra banda, l'àmbit de la Justícia i de les forces de seguretat, pel sentiment –de vegades gens gratuït– d'indefensió davant els membres d'aquests cossos i per la necessitat de la precisió a l'hora d'expressar-se.

No es pot permetre de cap manera l'ostentació d'abús de poder del representant de l'autoritat que priva els ciutadans dels drets que ell els hauria d'assegurar. N'és un exemple, la privació dels drets lingüístics davant els representants de la Justícia o de les forces de seguretat, ja sigui a força d'obstacles administratius o pràctics i de missatges dissuasius o per actuacions molt més greus com l'agressió verbal o, fins i tot, física. L'absurditat d'aquests casos d'abús de poder arriba a l'extrem quan la repressió s'exerceix contra l'ús de la llengua pròpia i oficial del territori en què es produeix. I que, sovint, els qui

Opinió

delinqueixen en surten impunes, a pesar que la regulació (per exemple, la Llei orgànica 11/1991, del règim disciplinari de la Guàrdia Civil) reconeix com a faltes greus, entre d'altres, atemptar contra la dignitat dels ciutadans; discriminar per raó de raça, sexe, religió o llengua; emetre públicament expressions contràries a l'ordenament constitucional; exercir pràctiques de tractes degradants, discriminatoris i vexatoris... No és casualitat que aquesta relació de faltes trobi reflex, segons la denúncia presentada, en el tracte que Saïda Saddouki va rebre de dos guàrdies civils.

I encara és més greu que el drama, per a la víctima, no acabi amb la denúncia, quan n'hi ha. Pot continuar amb una investigació interna que nega els fets denunciats i que fa culpable la persona agredida, sobretot –com s'ha donat en aquest cas– si abans ja ha estat objecte d'agressions semblants. Potser serà oportú anar permanentment envoltats de testimonis i proveïts d'enregistradores i de càmeres de vídeo, per si tenim un encontre amb un membre de les forces de seguretat i se'ns acut exercir el nostre dret lingüístic. En el camp de la Justícia i les forces

de seguretat sembla que encara hi ha alguns reductes –em faria feliç que només fossin «alguns»– que actuen basant-se en consignes pròpies del franquisme. Quasi trenta anys després d'aprovar-se la Constitució, funcionaris de l'Estat encara actuen com si no existís, i així legitimen aquest comportament en altres sectors socials.

Per la premsa hem sabut que la investigació interna feta per la Guàrdia Civil nega que els fets denunciats per Saïda siguin certs. Deu bastar això per tancar el cas? A quantes persones, aquestes conclusions, deuen haver convençut que no hi va haver agressió verbal ni intimidació contra Saïda? Quants de ciutadans hi ha que, ells mateixos o familiars i amics, s'han trobat en episodis com aquest, que si no tenen la mateixa gravetat és perquè han renunciat al seu dret? Què en pensen el delegat del Govern i el director general de la Guàrdia Civil i la Policia Nacional? S'ho creuen i donen el cas per tancat? Fins a quin punt els deu arribar el convenciment que ha estat així? Pensen que –atès que els han dit que és mentida– no s'han de prendre mesures per evitar que es repeteixin episodis de negació

de drets lingüístics com els denunciats? Seria bo que, en lloc de mantenir-nos –serem positius– en el territori del dubte, ens encoratjassin a exercir tranquils els nostres drets lingüístics.

És necessari que tota la gent que viu a les Balears adquireixi coneixements suficients per poder expressar-se en català; que les persones que atenen el públic entenguin, com a mínim, les dues llengües oficials; que ens atenguin als serveis sanitaris sense haver d'abandonar la llengua pròpia; que els organismes centrals de l'Administració de l'Estat es puguin comunicar amb els ciutadans amb qualsevol de les llengües oficials; que hi hagi oferta a tot l'Estat de televisió en altres llengües oficials que el castellà... Però és imperdonable que continuï havent-hi membres de l'aparell de l'Estat que no respectin els drets dels ciutadans, i que, els qui els exerceixen, s'exposin a ser agredits per fer-ho. Quan puguem relacionar-nos en català amb la policia i la Justícia sense temor, serem, des d'aquest punt de vista, en el punt de partida per a la construcció d'un marc de convivència igualitària.

arts
xisco
gràfiques
Tel. / fax: 971 475 754

Carrer d'en Rubí, 5
Tel. i Fax 971 71 38 21
07002 Palma (Mallorca)
quart_creixent@palma.infotelecom.es

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

LLIBRES INFANTILS
I JUGUETES

LLIBRES DE TEXT

DISCOS I CASSETTES

SERVEI
DE LLIBRES
ESTRANGERS

Entrevista

FOTOS: El Mirall.

Alfons López Tena

«A l'alt funcionariat de l'Estat només el mou la imposició de la seva nació»

MACIÀ CALAFAT

Alfons López Tena (Sagunt, 1957) és llicenciat en Dret per la Universitat de València. Ha estat notari a Tàrraga, Xàtiva i Barcelona, i autor de nombroses publicacions i conferències sobre temes jurídics. Fundador i directiu de la Subcomissió Jovenívola de l'Ateneu Mercantil i de la Falla King Kong i, a la Facultat de Dret de València, de la Junta Democràtica i del Consell de Forces Polítiques i Sindicals del País Valencià. També ha estat fundador i directiu del Fòrum Notarial, de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics de l'Institut d'Estudis Catalans i de la Fundació de Catalunya Oberta, i president del Centre Comarcal de Cultura de l'Urgell. Membre del Consell Social de la Facultat de Dret de la Universitat Ramon Llull-ESADE, d'Òmnium Cultural, del Grup Hayek, de Barcelona 2020 i del consell assessor d'Acció Cultural del País Valencià. Ha estat president de la Sectorial de Justícia, vicepresident de l'Agrupació d'Esquerra de l'Eixample i conseller nacional de Convergència Democràtica de Catalunya. Forma part del Comitè Executiu de la International Organisation for Judicial Training, i ha constituït la Comissió de la Veritat per investigar els crims de la dictadura al País Valencià. Ha estat nomenat, a proposta de CiU, vocal del Consell General del Poder Judicial. És impulsor, juntament amb Hèctor López Bofill, del Centre d'Estudis Sobiranistes.

Quins aspectes varen influir en la vostra presa de consciència política i nacional?

Dos, bàsicament. La dictadura mateixa de Franco i la lluita antifranquista, dins la qual a la València d'aquells anys tenien molta importància els

Una valoració negativa, en el sentit que sí que el procés va servir per establir una democràcia homologable, amb llibertats democràtiques, dret de vot, que està, d'altra banda, en un procés d'involució i de baixa qualitat, però no s'ha assumit la plurinacionalitat de l'Estat i continua

el mateix règim de domini nacional de la nació espanyola sobre tots els que no ho són.

contra la dictadura, en què hi havia gent propera a l'esquerra, al nacionalisme, a la democràcia cristiana, als liberals, però no d'una manera compartimentada en partits. Vaig començar a militar a CDC a partir de l'any 1989, quan vaig anar a viure a Barcelona.

«Com a la granja d'Orwell, som iguals, però n'hi ha uns que són més iguals que els altres»

sectors nacionalistes; i a més la influència molt directa de Joan Fuster, que era un poc com el pare de tots.

Vàreu participar de ben jove en moviments de reivindicació democràtica i nacional. Quin balanç feis de la transició des del punt de vista dels drets nacionals?

En quines organitzacions heu militat?

Com a militància política només he estat a Convergència Democràtica de Catalunya. Prèviament, durant el franquisme i la transició, vaig actuar dins els moviments cívics de lluita

Heu participat en nombroses entitats i fundacions. Creis que els professionals liberals haurien d'estar més compromesos, en general, amb la societat en què viuen?

Jo crec que sí. Una de les mancances del règim actual és aquesta, que els professionals liberals, que havien tingut una gran importància a les acaballes del franquisme, han fet un procés de deserció. El compromís que en aquells anys tenien, per exemple, els col·legis professionals ha anat una mica enrere i tothom està en el seu despatx sense implicar-se en les tas-

Embat
Llibres

PEDAGOGIA - PSICOLOGIA - CIÈNCIES SOCIALS

Pge. Papa Joan XXIII, 5-E • Geranis Centre - Tel. 971 713 350 • Fax 971 215 641 • 07002 Palma de Mallorca

ques públiques i cíviques. Aquí hi hauria d'haver una certa obligació: el fet de tenir uns estudis i una formació professional determinada no depèn només de tu, també depèn d'una societat que està organitzada d'una determinada manera, i això ho has de tornar. Com més alt és el nivell professional i social, més alta hauria de ser l'obligació de tornar-ho a la societat, d'una manera o de l'altra. Em reca que hi ha un cert dèficit, cosa que empobreix la societat i la vida cívica i política.

De quina manera vàreu entrar en contacte amb Convergència Democràtica?

Jo, a València, estava des de sempre en el catalanisme cívic i polític. En aquells anys el referent era CDC. Després la vaig conèixer quan vaig començar a treballar a la primera plaça com a notari, que va ser a Tàrraga, i allà vaig veure una sèrie de gent que, més enllà dels líders que veus per televisió, em va agradar quant al seu estil, la seva manera de fer i el seu compromís amb el país.

També ha estat molt important la vostra col·laboració amb entitats com Acció Cultural del País Valencià. Com veis l'evolució del nacionalisme polític i social al País Valencià durant aquests darrers anys?

Doncs no gaire bé. Aquí hi va haver la batalla de València, a mitjan anys setanta, en què hi va haver un procés de discriminació i persecució de tot allò que fes olor de catalanisme o de nacionalisme valencià. Allò va ser degut a un pacte que feren en el seu moment Alfonso Guerra i Abril Martorell, i va suposar que tota una sèrie de persones rellevants en tots els àmbits –econòmic, cívic, polític– fossin perseguides i apartades. Moltes d'elles el que feren va ser anar-se'n cap a Catalunya o deixar-ho córrer. En aquests darrers anys, si bé a València es manté viva la flama de la reivindicació nacional,

la immensa majoria de la societat no la segueix. I tot això és degut al fracàs dels que en aquells moments varen intentar fer un pas endavant.

Un altre aspecte important és la vostra tasca com a impulsor de la Comissió de la Veritat per investigar els crims de la dictadura franquista al País Valencià. Considerau que la llei impulsada pel Govern espanyol satisfarà les entitats que fan feina per recuperar la memòria històrica?

Ara com ara, no. Aquest és un projecte de llei que està al Congrés, que segurament no s'aprovarà en aquesta legislatura i que ja veurem com queda; però hem de pensar que ja han passat els anys suficients com per dir les coses clares: Franco era la mateixa cosa que Hitler i Mussolini. I, per tant, el tall respecte a una dictadura feixista s'ha de fer de manera clara, igual que s'ha fet a Alemanya o a Itàlia, i igual que s'ha fet posteriorment a Argentina, a Guatemala o a Sud-àfrica. O s'està fent, de vegades amb excessos, a Polònia i als països de l'Est. No es pot mantenir

una situació en la qual es passi la pàgina i no hi hagi les víctimes de la persecució de la dictadura –també d'aquells que varen ser perseguits en el seu moment a la guerra pels comunistes i els anarquistes–; però el que va passar durant quaranta anys de dictadura no es pot ni oblidar ni perdonar, perquè un país només va endavant si és capaç d'assumir el seu passat i de reparar les víctimes.

Considerau que el vostre origen valencià condiciona la vostra visió de la relació entre Catalunya i Espanya?

Jo crec que sí que hi té a veure, justament perquè a València –també es pot dir de les Balears– hem patit molt més la imposició espanyola, i hi ha coses que des de Catalunya es poden veure més esmortides que com les veim els valencians o els mallorquins respecte a com les gasten els espanyols quan tenen tot el poder. També hi ha un altre tema, i és que a València hi va haver durant els anys seixanta i setanta una elaboració doctrinal prou potent, la figura cabdal

de la qual és Fuster, però n'hi ha molts d'altres, cosa que a Catalunya no es va fer de la mateixa manera. Algun amic m'ha dit que València té una gran escola, perquè si en surts viu ja et pots adaptar a qualsevol lloc. També en aquest sentit, perquè València és una societat molt desballestada, genera moltes individualitats i hi ha molts valencians, tant en l'àmbit català com en l'espanyol, que suren pel fet que si hi comences la teva vida ja saps que allò que no facis tu ningú no t'ho farà.

La vostra faceta més coneguda és la vostra participació com a vocal del Consell General del Poder Judicial.

Sí, això és com a Hollywood, que et coneixen per la darrera pel·lícula.

Heu apuntat en diferents ocasions que el contacte amb l'alt funcionariat espanyol ha canviat la vostra perspectiva. Si abans creïeu en la possibilitat d'un projecte de convivència entre Catalunya i Espanya, ara no hi creis. Ens podeu explicar un poc el procés que us ha duit a aquesta posició?

Sí. No és que jo abans em fes gaires il·lusions, però, com diria sant Tomàs, no és el mateix creure que tocar. No és el mateix creure que les coses van d'una determinada

manera, que veure clarament que van d'una determinada manera. No és el mateix llegir un llibre o una entrevista, posem per cas de les memòries d'Ortínez, en què conta que durant els anys cinquanta va sentir dir a un ministre: «A estos catalanes hay que ahogarlos económicamente», que sentir-ho els anys dos mil en primera persona també a Madrid. La diferència és veure les coses des de fora o des de dins. I des de dins veus que a l'alt funcionariat de l'Estat i als responsables polítics, cívics, empresarials, sindicals, religiosos, no els mou més que una dinàmica, i és la defensa i la imposició de la seva nació. No atenen raons ni fets ni res. No són capaços ni de llegir el

que tenen davant els ulls perquè ells consideren que són l'única nació i que als que no en formam part se'ns ha de collar, marginar, reduir. I això no és el mateix llegir-ho que veure-ho de primera mà. Quan et diuen: «Os vamos a machacar, vamos a acabar con vosotros, vosotros sois nuestro Caribe, sois la playa a la que vamos...»

Poca subtileza...

Gens de subtileza. Això sí que ha estat una sorpresa. Jo ho sospitava, però ha estat una sorpresa per a mi el provincianisme i el grau d'aïllament cultural que tenen. Ells creuen realment que «España está de moda, que con el español se va a todas partes». És una gent que no té cap contacte internacional, que no coneix cap llengua, que no l'importa, que no sap el que passa a Estats Units, Alemanya o la Xina. Que no està oberta al món. Llavors aquest provincianisme tancat, carrincló, d'Espanya dels anys cinquanta, per a mi ha estat una sorpresa; perquè, en canvi, els sectors empresarials que ja coneixia sí que s'han modernitzat bastant. No comparable a altres països europeus, però sí molt més que l'alt funcionariat, que continua vivint en l'Espanya de Bienvenido Mister Marshall. Per posar-ne un exemple, cap president de cap Govern espanyol, en democràcia, sabia cap llengua que no fos la seva. Cosa que en l'àmbit professional és impensable.

El pas de l'esquerra pel poder no ha modernitzat aquestes estructures?

No, de vegades per torn els toca governar, però de fet el poder no l'han tingut mai. El poder, com a conseqüència de la transició i de no haver fet un tall amb la dictadura, continua en les mateixes mans i, si mires els cognoms que apareixen, són els de persones els pares, avis o besavis de les quals ja manaven amb Franco, amb Primo de Rivera, amb Alfons XIII, amb

Alfons XII, amb Isabel II. Per posar-ne un exemple valencià: el president de la Diputació de Castelló, Fabra. El seu besavi ja n'era president durant la restauració.

Aquí també hi ha continuïtat a Eivissa amb els Matutes...

Aquestes continuïtats de cognoms diuen molt de l'estancament de l'Estat espanyol i de la seva manca de modernització.

En el vostre llibre *Catalunya sota Espanya* denunciàveu diferents aspectes de la subordinació de Catalunya respecte a l'Estat. Hi analitzau l'engany de la transició, que no va significar un canvi de mentalitat dels espanyols; la insuficiència del sistema autonòmic, i la democràcia de baixa qualitat.

Aquest no és un llibre divulgatiu. Que hagi estat un èxit de vendes, cosa que no esperava mai, fins i tot en supermercats, indica que ja ha arribat l'hora i que la gent ja veu que així no anam enlloc. El llibre és molt optimista: no fa ni planys, ni crida a una entesa amb els espanyols, perquè en el món modern allò que no facis per tu mateix no ho farà ningú, i qui té l'Estat en contra no pot sobreviure. Com que no podem canviar l'Estat perquè els espanyols són la immensa majoria i no ho volen fer, el que ens toca és partir. És un llibre treballat durant molts d'anys, i el meu propòsit era fer balanç. Un cop passats vint-i-sis anys, era el moment d'analitzar la realitat de l'Estat i dir com funciona realment el sistema constitucional i autonòmic. I la realitat és que s'ha substituït la dictadura de Franco per la dictadura de la majoria espanyola, que es pretén total. Ells són el tot, i els altres no són més que una part residual que defensa els interessos particulars, mentre que ells defensen els interessos generals. No s'assumeixen com una part i, en conseqüència, exerceixen com a tals, d'una manera molt despietada per altra banda. Perquè –i això és el que

veus de manera clara quan estàs dins aquests organismes– les lleis són de dues maneres diferents: les que els agraden, les apliquen, i les que no els agraden, no les apliquen. Per posar-ne un exemple, en el nou Estatut hi ha una norma clara i d'aplicació directa que no necessita cap desenvolupament i que obliga que la bandera catalana estigui als edificis públics de l'Administració de l'Estat a Catalunya igual que la bandera espanyola hi és obligatòria des de l'any 80. No es compleix. Fan estudis jurídics, diuen que ho han de pensar, que ho han d'estudiar... Quan un alcalde es nega a posar la bandera espanyola, el fiscal demana que sigui processat; quan no es posa la bandera catalana –a la qual cosa obliga una llei orgànica mentre que l'altra és una llei ordinària–, no hi ha cap fiscal que faci cap acusació. Hi ha impunitat perquè ells controlen l'aplicació de la llei. Les que no els agraden, les aproven si no hi tenen més remei, però després les interpreten de la manera que volen o directament les incompleixen, perquè ells també controlen qui les ha de perseguir. En posaré un exemple en un altre sentit: quan l'actor Rubianes fa aquelles declaracions respecte a Espanya, és processat; quan Ivan Tubau diu exactament les mateixes paraules en el congrés de presentació de Ciudadanos respecte a Catalunya, no és processat; quan algú crema la bandera espanyola, és processat; quan algú crema la bandera catalana, no és processat. Aquesta és la realitat: com a la granja d'Orwell, tots som iguals, però n'hi ha uns que són més iguals que els altres.

Això és especialment greu en l'àmbit judicial, que és on hi ha hagut menys canvis des del règim anterior...

Els mateixos magistrats varen passar directament del franquisme a la democràcia sense cap mena de canvi. Com a conseqüència d'això, sí que hi va haver uns anys, amb la UCD i els primers anys dels socialistes, en què estaven una

mica nerviosos. Però després, quan han vist que no passava res, han continuat les velles pràctiques ells i els seus descendents, de vegades físics i moltes vegades ideològics. I a més han ocupat les institucions de l'Estat: el Tribunal Suprem, el Consell General del Poder Judicial i, d'uns anys ençà, el Tribunal Constitucional mateix. Pensem que en aquest tribunal ha passat una cosa que seria impensable a qualsevol Estat que hagi passat d'una dictadura a una democràcia, però que també era impensable en els anys 80: l'any 2001 va ser nomenat, a proposta del PP, però amb els vots també del

PSOE, un magistrat que va ser cap provincial del Movimiento. Pensem si a Itàlia, a Alemanya, Argentina, Polònia o Xile és possible que un que ha estat cap de la policia torturadora de la dictadura pugui passar al Tribunal Constitucional de la democràcia. Això és el que passa ara.

Un dels aspectes més greus és l'hostilitat del poder judicial cap als drets lingüístics dels ciutadans. En posau exemples al llibre.

No hi ha el més mínim respecte. En un moment determinat una de les

vocals, Montserrat Comes, va defensar un informe davant el Consell sobre una proposta de reforma de la Llei orgànica del poder judicial provinent del Parlament de Catalunya. Doncs bé, quan ella argumentava que era necessari que els jutges coneguessin la llengua dels documents que han de llegir i de les declaracions que han d'escoltar a fi d'entendre en el que han decidir, un dels vocals del PP va dir en veu alta «y el silvogomero», afirmació que va ser recollida amb grans rialles per tota la colla. Per posar-ne també un exemple, sempre que hi ha hagut una denúncia d'un jutge per

EL MIRALL

amb el suport de

Consell de Mallorca

ESTOP
ESTUDIS TOPOGRÀFICS
FOTOGRAFIA-TOPOGRAFIA-PROJECTES

- Plànols Topogràfics
 - Mesuraments
 - Replanteigs
- Fotografies aèries
 - Verticals
 - Panoràmiques
- Publicitat aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes agrícoles
- Estudis mediambientals

Plaça Rosselló, 4A, 3r - Tel. 971 72 33 56 Fax 971 71 89 01
www.estop.org E-mail: estop@estop.org

haver vulnerat els drets lingüístics (no admetre a tràmit cap demanda que no estigués en català, advertir que s'admet la demanda però que no s'admetrà cap més document que no estigui en castellà), i vulnerar per tant la Llei orgànica del poder judicial, els vocals del PP el que han fet directament ha estat arxivar la denúncia. I en un cas en concret el TSJC va sancionar un jutge amb una falta lleu i el Consell General, a proposta d'un vocal socialista, catedràtic de dret constitucional, va proposar l'anul·lació de la sanció. Quan es vulneren els drets dels ciutadans que fan servir el català, el gallec o l'euskara, el Consell no actua, arxiva, i quan es vulneren els drets dels altres ciutadans sí que actua. Ells són més iguals que els altres. I aquí són iguals els del PP i els del PSOE. Hi ha hagut molts casos. Per exemple, dues persones d'edat avançada que van a Catalunya perquè volen que el seu matrimoni es faci en català, i el jutge s'hi nega. És denunciat per ells mateixos, per mi i per la Conselleria de Justícia, i en els tres casos s'arxiva amb l'argument que no hi ha hagut cap mena de vulneració. Això és continuu, i el Consell General el que fa és no perseguir-ho, no actuar d'ofici i, davant qualsevol denúncia, arxivar-la. El pas següent serà posar-los una medalla.

Un altre aspecte que comentau al llibre és el dèficit fiscal, compartit per Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears.

Ells defensen en teoria que som espanyols, però a la pràctica ens tracten com una propietat. Si mires el mapa, els únics que tenim dèficit fiscal som Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears. Aquesta és la situació real: ens tracten com una colònia, de la qual s'han d'extreure recursos, però no s'hi ha de retornar res.

També apunteu algunes febleses del projecte nacional espanyol, per exemple, que és molt ètnic i poc integrador, que no té projec-

ció universal, que ha desaparegut l'amenaça militar i no té poder de coerció, i també els efectes de la globalització.

Si volia fer balanç també era d'això, de quina és la situació de l'Estat respecte als territoris que encara no han assimilat, però també què suposen la integració europea i la globalització en el sentit que el mercat ja no és espanyol, sinó global. En aquest context, l'única incidència de l'Estat és el dèficit fiscal i la manca d'inversions, mentre que l'economia ja no passa per Espanya. A les Balears el turisme no ve d'Espanya. Catalunya ven a Espanya menys d'un quaranta per cent de la seva producció, quan històricament estàvem parlant del setanta, del vuitanta per cent. El mercat espanyol és cada vegada més residual. Això és una gran oportunitat perquè els vincles econòmics són cada vegada més febles.

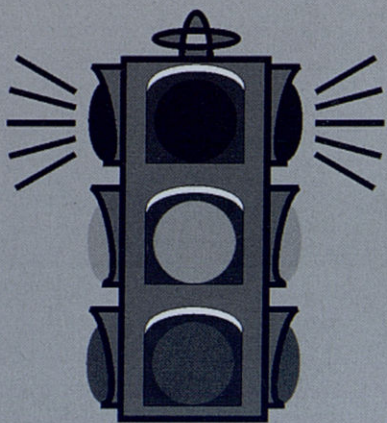
També desmitificau un dels aspectes del discurs nacionalista català dels darrers anys que donava molta importància al procés de construcció europea com a afeblidor dels poders de l'Estat. Quin paper tenen les institucions europees en la resolució del conflicte nacional entre Catalunya i Espanya?

És una lectura més matisada. La Unió Europea és una unitat d'estats. Ja s'ha vist el que dona de si la retòrica dels anys seixanta de l'Europa dels pobles. Per tant, per aquí no hi ha oportunitats. El que sí que hi ha és que la integració europea acaba amb la dependència econòmica espanyola, ha acabat amb la moneda espanyola; i el fet cabdal que la cultura política europea estigui basada en la pluralitat, la tolerància i el respecte a la diversitat, cosa que és absolutament contrària a les pràctiques espanyoles. Això dona oportunitats: el que és habitual a Europa no ho és a l'Estat espanyol, i els espanyols no tenen la complicitat europea. Per què no ha de tenir Catalunya federacions esportives quan les te-

nen altres nacions sense Estat? Ho deia *The Economist* a propòsit de la treva d'ETA: hi ha una cosa que els polítics espanyols han d'aprendre dels anglesos, i és que en el cas que la majoria de ciutadans d'Irlanda del Nord o d'Escòcia decidissin la independència, la majoria de polítics a Londres s'ho prendria amb la normalitat de negociar les condicions; mentre que les forces polítiques espanyoles són hostils a qualsevol fet d'aquest tipus. No és normal que Quebec faci dos referèndums, això ho accepti tothom i el Tribunal Suprem d'allà ho avaluï, en canvi, quan es planteja fer un referèndum a Euskadi, el que fa el Govern espanyol és convertir-ho en un delicte. Això ningú en l'àmbit internacional no ho acceptarà més que com una patologia.

La vostra conclusió és que el conflicte Catalunya-Espanya només pot tenir tres resultats: l'assimilació de la nació catalana, la independència o la construcció d'un vertader Estat plurinacional. Us inclinau més per la segona.

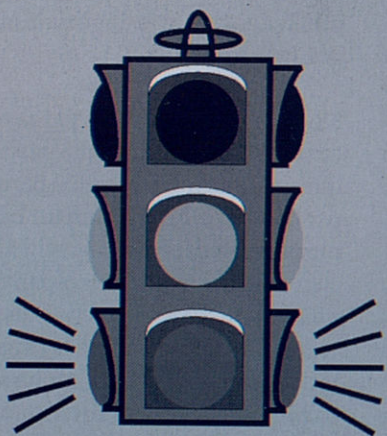
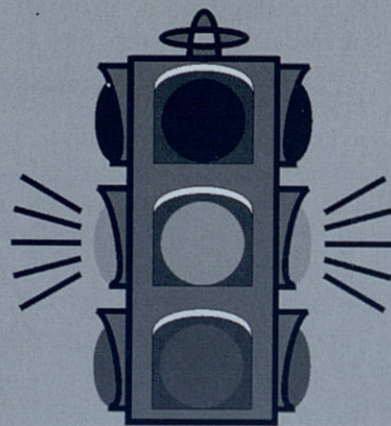
No, jo m'inclinaria més per la tercera si fos possible. El que passa és que crec que no és possible perquè per convertir Espanya en un Estat plurinacional les dues parts hi haurien d'estar d'acord i els espanyols no hi estan. El règim actual els assegura tot el poder i tota la capacitat econòmica i fiscal. Ja s'ha vist davant una proposta autonomista com la de l'Estatut quines han estat les respostes, inclosos boicots i persecucions. Davant aquesta situació només queda, bé la primera, l'assimilació total, bé la segona, un Estat propi, perquè hem de ser pragmàtics. I ja està bé de cercar molins de vent on no n'hi ha i d'estendre la mà quan l'únic que fa l'altra part és mossegar-la. Això s'havia de plantejar fa trenta anys, vint o deu, ara ja no, ja ha passat el temps suficient i sabem el pa que s'hi dona. Ells volen tenir tot el control. O bé ens hi resignam, o bé ens independitzam.

VERMELL

A la Guàrdia Civil, per no respectar els drets lingüístics de Saïda Saddouki. Després de trenta anys de democràcia, l'ús del català continua essent perseguit per les forces de seguretat de l'Estat, malgrat el reconeixement oficial de la llengua que fa la legislació vigent (Constitució, Estatut i Llei de normalització lingüística). Els casos han sovintejat durant els darrers anys, fet que ha qüestionat la democratització d'aquest cos de funcionaris. I les promeses dels diferents governs espanyols de solucionar aquesta qüestió han quedat sempre en no-res. En aquest cas, l'agreujant és el mal exemple envers el sector de nouvinguts que ha fet l'esforç d'aprendre català.

GROC

Al Govern de les Illes Balears. Tot i haver anunciat una rectificació en matèria de política lingüística, dues de les seves conselleres, entre les quals hi ha la portaveu, incompleixen el Decret 100, que obliga tots els càrrecs públics a fer servir el català en l'exercici de les seves funcions. En aquest cas, el mal exemple donat a la societat està en contradicció amb la voluntat expressada d'impulsar l'ús de l'idioma propi. L'executiu ha anunciat que la portaveu aprendrà la llengua catalana i en pocs mesos estarà en condicions de parlar-hi.

VERD

A IB3, per iniciar la seva nova temporada d'emissions amb una programació exclusivament en català. La cadena pública comença així a complir el precepte de la Llei de normalització lingüística, que obliga els mitjans de titularitat pública a emetre en la llengua pròpia. Aquest aspecte de la llei va ser ignorat per l'anterior executiu.

OFICINA DELS **DRETS** LINGÜÍSTICS

L'Oficina dels Drets Lingüístics és un mecanisme de defensa contra les agressions lingüístiques pel fet d'expressar-se en català. Si heu patit alguna agressió o discriminació per raons de llengua, podeu fer-ho arribar a l'Oficina pels mitjans següents:

Correu electrònic: drets@ocb.cat

Correu postal: Oficina dels Drets Lingüístics

C. del Pare Bartomeu Pou, 31, baixos

07003 Palma

Telèfon: 971 723 299

EL MIRALL

EL MIRALL BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./Sra. _____

DNI _____

Adreça _____ núm. _____ pis _____

Codi postal _____ població _____

Telèfon _____

Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 25 euros de quota anual. Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària/d'estalvi que indic a continuació i a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____

Signatura _____

Agència/oficina _____

DC _____ cte./lta. núm. _____

EL MIRALL: Carrer Bartomeu Pou, 31 · 07003 · Palma · Tel. 971 72 59 37 · Fax 971 71 93 85

20 € OFERTA ESPECIAL
per als socs de l'Obra Cultural Balear

L'OCB vol que el Govern destini més pressupost a la política lingüística

L'Obra Cultural Balear ha demanat al Govern de les Illes Balears que augmenti la partida que el pressupost del 2008 destinarà a política lingüística.

Segons l'Obra Cultural Balear, «per normalitzar la llengua no basta omplir-se la boca amb discursos carregats de bones intencions, sinó que falta que l'Administració hi destini recursos econòmics».

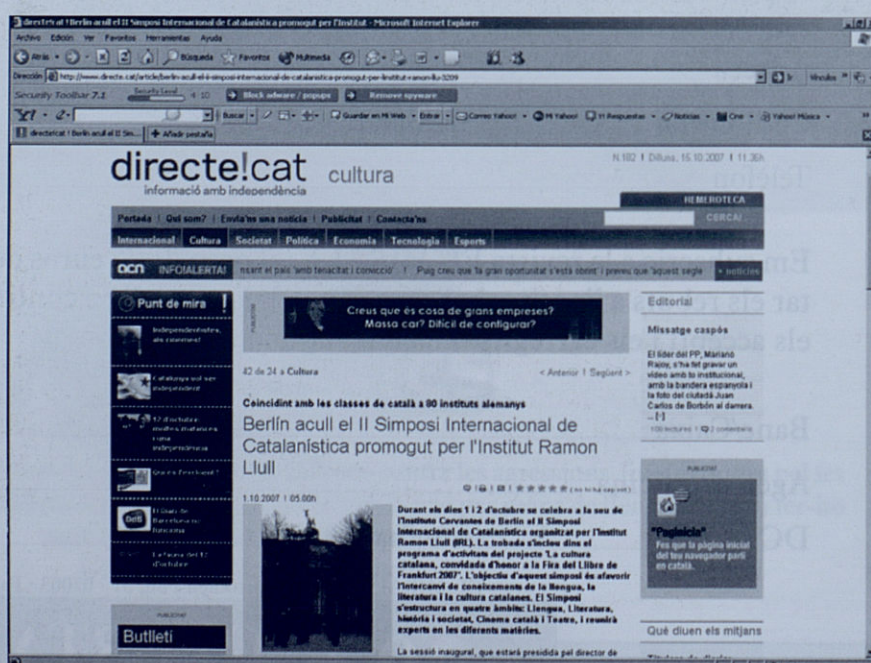
Cal recordar que el Govern anterior destinava poquíssims doblers a la promoció de la llengua catalana, especialment si ho comparem amb les quantitats que hi destinen altres comunitats autònomes de l'Estat espanyol com són Galícia, Astúries, Catalunya i el País Basc.

L'actual pressupost balear per a política lingüística és dels més pobres de l'Estat. El 2007, per exemple, tan sols no s'arribà als 4 milions d'euros, mentre que Euskadi n'hi dedicà més de 92 i Catalunya 28.

L'OCB recorda que l'anterior Govern del PP no féu cap campanya publicitària per prestigi-
giar l'ús social del català.

II Simposi Internacional de Catalanística

Durant els dies 1 i 2 d'octubre es va fer a la seu de l'Instituto Cervantes de Berlín el II Simposi Internacional de Catalanística, organitzat per l'Institut Ramon Llull (IRL). La trobada s'inclou dins el programa d'activitats del projecte «La cultura catalana, convidada d'honor a la Fira del Llibre de Frankfurt 2007». L'objectiu d'aquest simposi és afavorir l'intercanvi de coneixements de la llengua, la literatura i la cultura catalanes. El simposi s'estructura en quatre àmbits: llengua i literatura, història i societat, cinema català i teatre, i reunirà experts en les diferents matèries. També amb motiu de la Fira de Frankfurt 2007, l'Institut Ramon Llull ha organitzat classes introductòries de català a més de vuitanta instituts de secundària alemanys, a les quals han assistit més de 1.600 alumnes.

Neix un canal de televisió en català per Internet

Acaba de néixer Sies.tv, una nova televisió que emet per Internet. L'emissora neix amb la vocació de cobrir tot el territori de llengua catalana amb continguts sobre l'actualitat cultural.

Aquesta televisió ofereix un nou concepte de «televisió a la carta», en què l'usuari pot escollir què vol veure i en quin moment amb la condició de tenir capacitat de banda ampla suficient i un ordinador, PDA o telèfon mòbils 3G. Els vídeos informatius que es poden trobar al web tenen entre tres i cinc minuts de durada mitjana i tracten temes com la gastronomia, el cinema o el teatre.

Els continguts s'actualitzaran diàriament, a raó d'una notícia nova per dia durant el primer període de llançament. El seu focus d'atenció serà l'actualitat cultural, les noves tendències, el coneixement i la innovació.

Segons el director d'aquest projecte, Antoni Iglesias, el perfil de l'usuari a qui va dirigit és el d'una persona inquieta, interessada pel món de la cultura, que

podria tenir una edat compresa entre 18 i 55 anys d'edat i amb estudis mitjans o superiors. Cal recordar que aquí, a les Illes Balears, també disposam d'una ràdio en català que emet per Internet: Som i Serem Ràdio.

"Sa Nostra" destina 30.000 euros a Perú

La Caixa de Balears, "Sa Nostra" va acordar enviar una ajuda de 30.000 euros als afectats pel terratrèmol del Perú. L'entitat va decidir fer arribar aquest ajut mitjançant la coordinació de la Direcció General de Cooperació del Govern de les Illes Balears. D'altra banda, també s'ha aprovat l'exempció de les comissions que s'apliquen en l'enviament de remeses de diners a Perú per part dels immigrants fins al 30 de setembre passat.

Miscel·lània
JAUME LLADÓ

Lee Friedlander

i la generositat de la fotografia

CRISTINA ROS

La mesura de Lee Friedlander (Aberdeen, EUA, 1934) la dona l'exposició que aquests dies i fins al 25 de novembre acull el CaixaForum Palma: gairebé 500 fotografies, exemplars dels seus llibres, edicions especials i dossiers d'obres ofereixen testimoni de qui és considerat un dels fotògrafs més fructífers de la història del gènere. Més de quatre dècades de treball, les que van de final dels anys 50 del segle xx fins a l'actualitat, en un recorregut cronològic, però a la vegada també distribuïdes en sèries temàtiques que reflecteixen la manera de treballar del fotògraf nord-americà, l'exposició retrospectiva de l'obra de Lee Friedlander que ara conclou la seva itinerància al Gran Hotel de Palma ha estat organitzada pel MoMA de Nova York, i s'ha pogut veure a la Haus des Kunst de Munic i al Jeu de Paume de París.

Observador obsessiu, des de l'adolescència va trobar en la fotografia l'instrument mitjançant el qual reflectir la seva mirada enderiada. La citació que obre l'exposició, paraules de Friedlander mateix, dona mostres del que li ofereix la fotografia: «Jo volia que sortís només l'oncle Vern al costat del seu cotxe nou (un Hudson), amb el fons d'un dia clar. Van sortir el cotxe i ell. I també una part de la bugada de la tieta Mary, i *Beau Jack*, el gos, fent pipí en una tanca, i una filera de testos de begònies tuberoses del porxo, i 78 arbres, i un milió de còdols del camí d'accés a la casa, i més coses. Quin mitjà tan generós és la fotografia.» De fet, ja de molt jove, Lee Friedlander havia afirmat que el seu objectiu era «el paisatge social nord-americà»,

un escenari que en principi semblava inabastable, en dimensions i sobretot en diversitat, llevat que la persona que s'ho proposava fos inesgotable, gairebé un fanàtic de l'exploració social i, a més, tingués la tècnica i el mètode més que sobrants per poder-ho dur a terme.

Amb el pas dels decennis, com ara demostra aquest recorregut retrospectiu pel vessant més personal del seu treball que defuig dels encàrrecs comercials, Lee Friedlander ho faria. Retrataria, sobretot, el seu país nadiu amb totes les seves particularitats: carrers i senyals de trànsit, cartells, interiors de llars de classe mitjana, fàbriques i obrers, persones i personatges, arquitectures, monuments, mostradors, carreteres, natura, escenes familiars, i tot el que pogués oferir informació sobre la pluralitat dels Estats Units i deixar testimoni del seu esdevenir. Amb ull irònic, sempre amb un substrat d'humor i amb uns dots molt especials per a la sorpresa, Lee Friedlander no tan sols ens descobreix la generositat del mitjà fotogràfic, sinó sobretot el que pot fer el fotògraf que està dotat d'enginy, de tècnica i d'una mirada especial per veure les coses com són però explicar-les d'una altra manera.

Així, a l'exposició, a través de les diverses sèries fotogràfiques que s'hi exhibeixen, descobrim els nombrosos camins tècnics i d'estil que Lee Friedlander ha obert a la fotografia, aportacions que en generacions immediatament posteriors hem trobat convertides en tendència: la manera de fotografiar les arquitectures silencioses que només tracten de reflectir la imatge gràfica de la ciutat prototípica

nord-americana, aquesta manera que té d'introduir-se dins la llar més comuna sense fer-se sentir i deixant testimoni de tota mena d'objectes i de costums, els recursos que té per captar la capacitat de concentració dels obrers i obreres de les grans cadenes de producció nord-americanes, la forma de fer sentir les músiques del jazz que sorgeixen de qualsevol escenari fosc o de la boca generosa d'Aretha Franklin, la desimboltura que demostra en retratar persones i personatges en el seu entorn quotidià, el dibuix que fa dels cossos en uns nus inabastables, la petrificació de la natura, la vivificació dels elements petris d'una ciutat, i així fins a un llarg etcètera que porta l'obra de Lee Friedlander a situar-se entre un cabal inesgotable de font d'inspiració per als fotògrafs, especialment per a tots aquells que volen oferir un document de la societat.

I entre tot, per ventura l'aportació més important de Friedlander és la incorporació en les fotografies del que fins al moment es consideraven errors tècnics, d'enquadrament, de reflexos, d'omissions o d'entremaliadures, fins al punt de convertir-los en la característica més pròpia i també la més atractiva de la seva obra: pals que es creuen en la panoràmica d'un carrer, reflexos del fotògraf mateix o de l'exterior en el vidre del mostrador d'una botiga, distorsions, encaixos estranys i altres efectes que fa servir sempre en favor seu, per oferir una altra imatge d'allò que tothom està habituat a veure.

Tendències

Maurice Blanchot fa cent anys

BIEL MESQUIDA

El 22 de setembre de 2007, l'escriptor silenciós i secret, Maurice Blanchot, hauria fet 100 anys, i no es temien de la feta els mitjans de comunicació que celebren sempre seguit el darrer bel de la moda. Emperò encara que Blanchot ha escrit algunes de les idees més innovadores del segle xx sobre literatura, filosofia i lluita (el maig del 68, una de les seves poques aparicions, es llançà al carrer, redactà pamflets, octavetes i un manifest amb trenta-cinc escriptors i filòsofs, i parlà a les assemblees), és un home del qual, com els nord-americans J.D. Salinger o Thomas Pynchon, no hi ha gaires fotos ni entrevistes. Una instantània que li robà un *paparazzo* en un supermercat ha sortit publicada per l'editorial Arena Libros, que dirigeix Alejandro del Río, que n'ha publicat *El último hombre* i *La comunidad inconfesable*, traduïts magníficament per Isidro Herrera. També ha

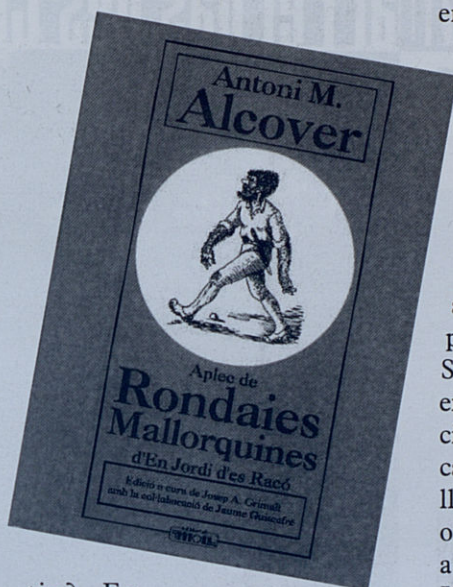
publicat *La comunidad desobrada*, del filòsof francès Jean-Luc Nancy, que dialoga amb *La comunitat inconfesable* blanchotiana. Cal recordar que Blanchot sempre ha parlat de la seva obra com una «no obra», una desobra: «Tota obra és el resultat d'una violència de contraris que no es concilien mai, mentre l'obra és obra.» Per això, per a ell tot és al·lusió, fragment, aïllament, distància entre el seu dir i no dir. El fet d'escriure es basa en un procés de ruptura, perquè escriure és passar del jo a l'això, a ser una cosa entre les coses. I l'obra es troba amb plenitud en la lectura i en el lector com a hoste. Per Blanchot, és impossible escriure jo sense estar simultàniament referint-se a l'altre, a ell, a això. I trob la dimensió política quan diu coses així: «Tota parla és manament, terror, seducció, ressentiment, elogi, empresa. Tota parla és violència.» He rellegit una peça breu i fonda de MB, *L'instant de la meua mort* (1994), traduïda amb justesa pel poeta Arnau Pons i que fou publicada a Negrant en una edició no venal el març de 2000, que és un text d'una intensitat esparverant en què un jove que anava a ser afusellat per un esquadró nazi se salva en el darrer moment, un instant sense present: «Només roman la sensació de lleugeresa que és la mateixa mort o, per dir-ho d'una manera més precisa, l'instant de la meua mort d'ara endavant sempre imminent.» Una escriptura feta de silenci i de desaparicions, de qüestionament de l'esquema vida-obra, que ha esdevingut far incandescent en aquests anys de naufragis, de confusió, d'holocaust i de megamort. Estic

penjat amb la revista *Anthropos*, núm. 193-193, que dedica dues-centes cinquanta pàgines a MB amb un títol luxós: *La escritura del silencio*. Dos exordis de F. Nietzsche i d'Antonio Machado donen pas a un sumari riquíssim d'un número coordinat per Antoni Mora que desplega els temes essencials i bàsics de la producció textual de MB: més enllà del visible i l'invisible; retòrica i escriptura; teoria literària; l'espai literari com a disruptions en el discurs filosòfic; ésser sense ésser; la filosofia i l'amistat; l'estètica del neutre; llegir sense saber llegir, la paraula en l'estrall; diàleg amb autors estimats de MB com Lévinas, Sartre, Duras, Bataille, René Char. Aquesta revista llibre et puc dir que és un tresor que cal llegir en petites dosis perquè els estudis són fondos, llargs i cal que rellegeixis contínuament. En destacaré el magnífic editorial, que conté tres fragments de MB i un tràiler fet amb fragments del llibre *MB: una estética de lo neutro*, d'A. Ruiz de Samaniego, ple de lluminoses anàlisis; la cronologia aclaridora d'Àlvar Camps; reveladors els tres textos de MB i l'entrevista sobre el dret a la insubmissió, i recalcaré l'arriscat i bellíssim text d'Arnau Pons —«La palabra en el estrago (Por el derecho de Blanchot al testimonio)»— en què la materialitat de l'escriptura (feta de llargues citacions, cartes, parèntesis, notes a peu de plana, etc.) produeix una obra discernidora, complexa i plena d'arcs voltaics poètics. La figura del testimoni centra un escrit en què saviesa i provocació, sedassament i erudició, discurs i diàleg, trenen un tapís que comença una lectura inacabable.

Llegir l'estiu

Com començar un tractat domèstic de la lectura estiuenca? Des d'un bon principi puc sentir una veu que em vol sanar tot el rotllo, que diu imperativa: Les estacions no tenen res a veure amb la lectura. Mentida!, crid indignat davant tant de dogmatisme. Qui no recorda les lectures de les vacances d'es-

tiu? En aquell temps em podia amagar hores i hores amb els meus llibres estimats en els llocs més secrets: els porxos fresquíssims, plens de sacs de blat, de la casa santamariera del padrí patern, la cova verda del jardí tancat del Terreno de la casa palmesana de la padrina materna, les pedreres de marès abandonades vora la casa d'estiuieg de l'Arenal, una escala plena d'andròmines que pegava a un terrat on no pujava ningú, etc. En aquell temps gaudia d'aquell plaer diví de llegir amb una intensitat i una innocència que record com un prodigi. Quan després de dinar ens enviaven a fer la sesta, alguns dels meus cosins protestaven perquè tenien juguera. Com que jo tenia una llegiguera rabiosa, m'escapolia de quatre cap a la meva cambra, on m'enfonsava de bell nou dins la novel·la estimada, el conte magnífic o el poema emocionant. Els sabors i els sabers d'aquelles lectures no m'han abandonat mai. Quan al final del dia, perquè havíem anat a pescar o havíem nedat molt o les mil i una causes familiars, em trobava en els darrers capítols d'un llibre apassionant, em dedicava a rompre totes les regles: quan els meus pares ja se n'havien anat a colgar, encenia la meua lot i començava, amb el risc de ser descobert, el magnífic insomni. Era com una lectura prohibida. Un cop acabat, l'excitació

que el llibre m'havia produït no em permetia dormir-me. Anava cap a la finestra. Allà, mirant cap a la fosca, em dedicava a refer dins el meu cap les pàgines llegides, a recordar els detalls, a sentir un lleuger calfred amb totes les sensacions que havia descobert. El llibre m'havia produït un altre dels efectes més alts de la literatura: estimular el pensament.

Sentir i pensar eren les dues accions que practicava en aquelles llargues vacances de la meua adolescència. L'anarquia de les meves lectures estiuenques anava lligada als diferents llocs on habitava. Em vaig empassar des de novel·les

roses de **Corín Tellado** a la *Rebeca* de **Daphne du Maurier**, de la poesia encisadora de **Costa i Alcover** a les entretingudes *Rondalles* d'**Antoni M. Alcover**. Dues novel·les m'impactaren tant que crec que han influït profundament en la manera de veure i entendre la literatura: *Nada*, de **Carmen Laforet**, i *Bonjour tristesse*, de **Françoise Sagan**, em demostraren que tota història era la conquesta d'una forma. M'ho ensenyaren amb la cadència de les seves narradores, aquella **Andrea** i aquella **Cécile** inoblidables. Qui diu que l'estiu no és una bona època per llegir? I com que llegir és rellegir, aquest estiu he assaborit una petita joia del narrador de la *Recherche* en què conta, també, tan bé, les seves lectures estiuenques. *Journées de lecture* (Fata Morgana), de **Marcel Proust**, és la descripció acurada dels plers de llegir d'un escriptor essencial. És un llibre que refresca l'esperit. I aquest oratge lletral actua damunt el cos i et dona un «estar d'àngels», entre el benestar i la levitació, que és un dels kamasutres de la literatura.

Libres

La coma d'en Vidal i el pas des Cossi

GASPAR VALERO

Itinerari:

carretera d'Andratx-Estellencs
(Ma-10 Pollença-Andratx, km 97)
coma d'en Vidal
es Castellàs
serra des Pinotells
pas des Cossi
ses Serveres (Son Fortuny)
carretera d'Andratx-Estellencs
(Ma-10 Pollença-Andratx, km 97)

Horari aproximat:

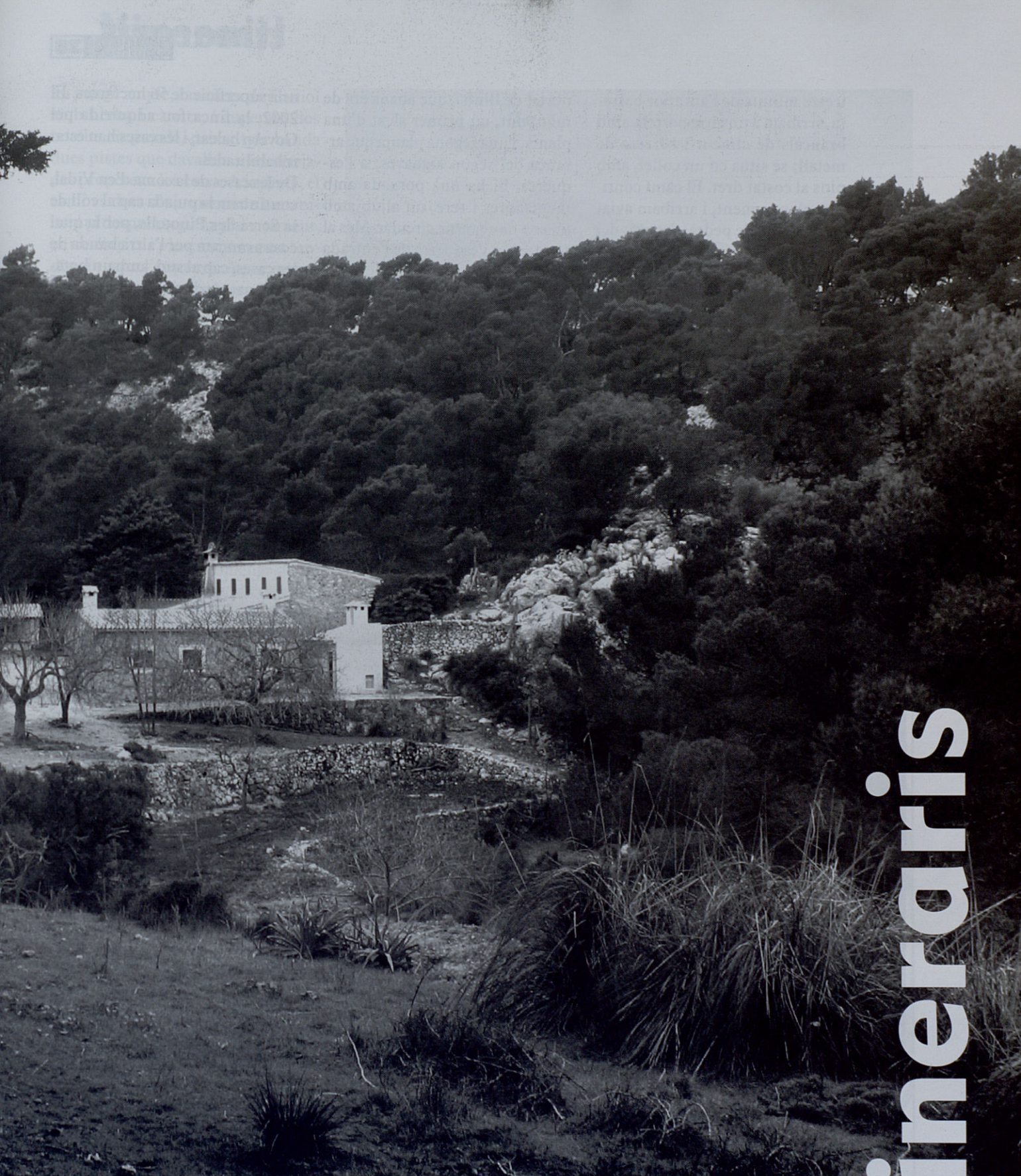
3 h (temps aproximat de marxa,
sense les aturades)

El nostre punt de partida és a la carretera que uneix Andratx amb Estellencs, (Ma-10, Pollença-Andratx), vora la fita que indica el quilòmetre 97, a un quilòmetre del restaurant Es Grau. Si ens situem d'esquena a Andratx, hem de pujar per un camí ample que surt a la nostra dreta. A prop d'on comença el camí apareix un cartell que identifica els terrenys on ens trobem com a finca pública, gestionada per la Conselleria de Medi Ambient del Govern balear i pel Consell Insular de Mallorca, amb el nom de Son Fortuny i, més concretament, ses Serveres. Pujam per aquesta pista forestal i, alguns metres més amunt, a la volta cap a la dreta, observem un tram de sòl amb revestiment de formigó es-

tampat. Ens trobem en terrenys coneguts amb el nom de la rota d'en Penasso. La pujada continua rosta, amb revolts amb desnivell pronunciat fins que, a uns deu o onze minuts de la carretera, trobem un entreforc de camins. El de la dreta condueix a la coma d'en

Vidal, i el de l'esquerra a ses Serveres i també al pas des Cossi i al puig de Galatzó. El nostre camí continua per la dreta, mentre que el de l'esquerra ens servirà per baixar al final de l'excursió. La impressionant mola rocosa del penyal des Morro, també dita es Morralàs, s'al-

Itineraris

ça damunt la nostra posició. Pel camí de la Coma d'en Vidal, immediatament a l'esquerra deixam un dipòsit d'aigua antiincendis i passam un redol d'alzines, seguit de pins esparsos. Restes de marjades ens indiquen la posició de la rota d'en Dango. A

deu minuts curts de l'entreforc anterior, arribam a la barrera de la finca dita la coma d'en Vidal. És aquest un bon lloc per contemplar la vista que tenim a la nostra esquena, amb la mola de Planícia que en destaca i amb la mar que eixampla el seu horitzó. Després d'un

revolt a la dreta, deixam també a la dreta un gran forn de calç, amb pins a l'interior. Càrritx, mates, estepa joana i pins ens acompanyen en la pujada, encara per camí de carro. Més amunt, observam a l'esquerra un rotlo de sitja amb marge de sosteniment. A dotze o

tretze minuts de l'anterior barreira, arribam a un altre portell, amb brancals de ciment i barrera de metall; se situa en un collet, amb pins al costat dret. El camí continua planerament, i arribam aviat a un portell de pedra, després del qual el camí continua entre dues rengleres de xiprers que l'emmarquen. Just després arribam a les cases de la coma d'en Vidal.

Les cases de la coma d'en Vidal configuren una edificació en forma de L, amb les façanes que miren a l'est i al sud. En destacam el

portal de llinda, que abans era de mig punt, un primer alçat d'una planta, i una segona planta que aranca del segon aiguavés; a l'esquerra, hi ha una porxada amb menjadores i rere, un aljub amb un coll de cisterna circular. Més al nord-est, a l'esquerra de l'entrada al recinte, uns graons que pugen el marge ens condueixen a un safareig, ornat amb xiprers i abastit per una canalització en part subterrània que prové de la font des Moro i que mostra, dos marges més amunt, una pica. La possessió té

una superfície de 56 hectàrees. El 2002, la finca fou adquirida pel Govern balear, i les cases han estat rehabilitades.

De les cases de la coma d'en Vidal, continuam la pujada cap al coll de la Serra des Pinotells, per la qual cosa avançam per l'altra banda de les cases, cap al sud, amb un botador situat a la dreta, després del qual hem de recuperar el camí, de carro, per l'esquerra. Més a l'esquerra queda un conjunt marjat amb una cisterneta. Alguns minuts més amunt, amb pujada suau, assolim

**ESPECIALISTES
EN ARTICLES
DE MUNTANYA,
CÀMPING, ESQUÍ
I ESCALADA**

T'equipam per a l'aventura

**ES
REFUGI**

Via Sindicat, 21 (pati interior)
Palma

Tel. 971 71 67 31

Fax 971 71 85 97

refugi@detallsport.es

www.esrefugi.es

un marge ample, a manera de planiol amb herba i càrritx, i superam dos revolts en pujada, deixant de banda dues pistes que davallen a les marjades properes a les cases. A la dreta, el camí es dota d'un marge de sosteniment i després segueix planerament, entre càrritx i pins, i marca una tendència cap a l'esquerra. A poc menys de vint minuts de les cases, arribam al que denominam coll de la Serra des Pinotells. Aquest punt ens marca un canvi de vessant que ens oferirà noves i espectaculars vistes. Assolit el coll, observam davant nostre la serra des Pinotells, la moleta Rasa i l'imponent cim del puig de Galatzó. Més a la dreta, un sender puja cap a la mola de s'Esclop.

Passam una paret que marca el final de la propietat de la coma d'en Vidal i continuam cap a l'esquerra, amb vistes sobre el profund comellar de ses Sínies, que condueix a les cases de Galatzó. Avancem ara en direcció nord-est per un antic camí de muntanya, molt deteriorat, però que encara mostra restes de marge de sosteniment i pareteta de protecció. Deixam a l'esquerra un tirany que puja a la serra des Pinotells (729 m d'altitud) i davallam alguns minuts cap al capçal de la coma. La contrada ha estat castigada pel foc i hi ha pocs pins, els quals estan envoltats de carritxeres, argelagues i garballons. A devers un quart d'hora del coll anterior, el camí ens condueix vora un muraldal de roca amb una clapa vermellosa i amb esbaldrecs de roquissar. Tres minuts més avall, arribam a un rotlo de sitja vora el qual posam atenció a un creuer inapreciable, ja que cap a la dreta, en davallada extrema, parteix el camí que baixa per la coma de ses Sínies, mentre que mantenint l'altura, cap al nord-est, continua la nostra ruta vers es Castellàs i el pas des Cossi.

Arribam aviat, a uns quatre minuts de la sitja i a l'esquerra del camí, a una construcció ciclòpia, de l'època talaiòtica, molt enrunada. És coneguda amb el nom des Castellàs. Aquest jaciment, situat en un indret molt elevat i de difícil accés, mostra una estructura escalonada, molt deteriorada, amb tres construccions diferenciades situades en el coster, de fort pendent.

Relojería Española S.L.

FUNDADA EN 1885

Concessionari Oficial

Ω
OMEGA
Watches & Bijoux

FREDERIQUE CONSTANT
GENEVE

LONGINES
SWISS WATCHES

GLYCINE
SWISS

TISSOT
Swiss Quality Time

RADO
Switzerland

VICTORINOX SWISS ARMY

HAMILTON
AMERICAN • SINCE 1852

Plaça de Cort, 14

Tel. 971 721 563 • 971 724 344

Fax 971 714 369

www.relojeriaespanola.es
respanyola@wmega.es

Des des Castellàs, continuam amb la serra des Pinotells a la nostra esquerra. Aviat passam vora un altre rotlo de sitja, amb una barraca a la vora. Ara el camí és un tirany minúscul, per una zona amb vege-

tació molt degradada, víctima d'incendis, amb alguns pins, càrritx, cebes marines i també eixorbarates, romaní i ciclamen. Passam un comellaret i avançam sobre roques calcàries erosionades, gairebé un

roquissar de lapiaz. Salvam una pujada per un costeret amb pins, mentre que a la nostra dreta sempre es manté present la figura gegantina del puig de Galatzó. Més a prop queda la moleta Rasa. Arribam

així a la part alta d'aquesta carena intermèdia entre la serra des Pinotells i la moleta Rasa, marcada per una fita gran, i uns sis o set minuts més endavant arribam a una primera cruïlla entre el pas des

Cossi, que continua cap a l'esquerra, i el camí del puig de Galatzó, que es dirigeix cap a la dreta. En lleugera davallada, amb pinotells repoblats i amb vistes sobre el cingle Redó, baix el pe-

nyal des Morro, set minuts més avall de l'anterior creuer, arribam a una important bifurcació de camins amb un cartell que ens indica: cap a l'esquerra, el pas des Cossi, per on continuam; recte, amb tendència a la dreta, discorre el camí del puig de Galatzó. El camí del pas des Cossi és una via rehabilitada recentment, amb l'empedrat reconstruït. Ben aviat, començam a davallar pel que és pròpiament la zona del pas, marcat per dotze graons que ens apropen a ses Serveres. A l'esquerra sobresurt el penyal des Morro (653 m), mentre que les roques penysegades de la dreta configuren el morro de ses Serveres. Arribam a un redol d'alzines, amb algun pi. Mentre, queda a la nostra dreta una petita coma on hi havia el cossi o ribell que dóna nom al pas. Entre alzines i pins, passam un portellet abandonat i, en tendència a l'esquerra, poc després assolim una barraca de carboner amb la coberta reconstruïda que ens indica que hem arribat a ses Serveres, una zona condicionada per a esplai dins la natura. Hi trobarem alguns bancs i taules, a més de la barraca de carboner i el gran rotlo de sitja que l'acompanya. Més a la dreta, a dos minuts, hi ha la boval de ses Serveres, amb restes de l'edificació ramadera i amb un refugi de petites dimensions. Més amunt, hi ha el camí que arriba a Estellencs per Son Fortuny.

Deixam enrere ses Serveres i, en davallada cap a l'esquerra, segons la nostra posició d'arribada, continuam per la pista que condueix a la carretera. Vorejam el denominat comellar d'en Flac, solcat pel torrent des Gorgs. Cinc minuts després, arribam a l'entreforc del camí de la Coma d'en Vidal, que ja coneixem, i continuam la davallada cap a la dreta. Set o vuit minuts més avall, arribam a les senyalitzacions oficials i a la font moderna, i just després assolim la carretera que uneix Andratx amb Estellencs (Ma-10), en la fita que indica el quilòmetre 97, punt d'inici i final d'aquesta excursió.

Tendències

cinèfàgia

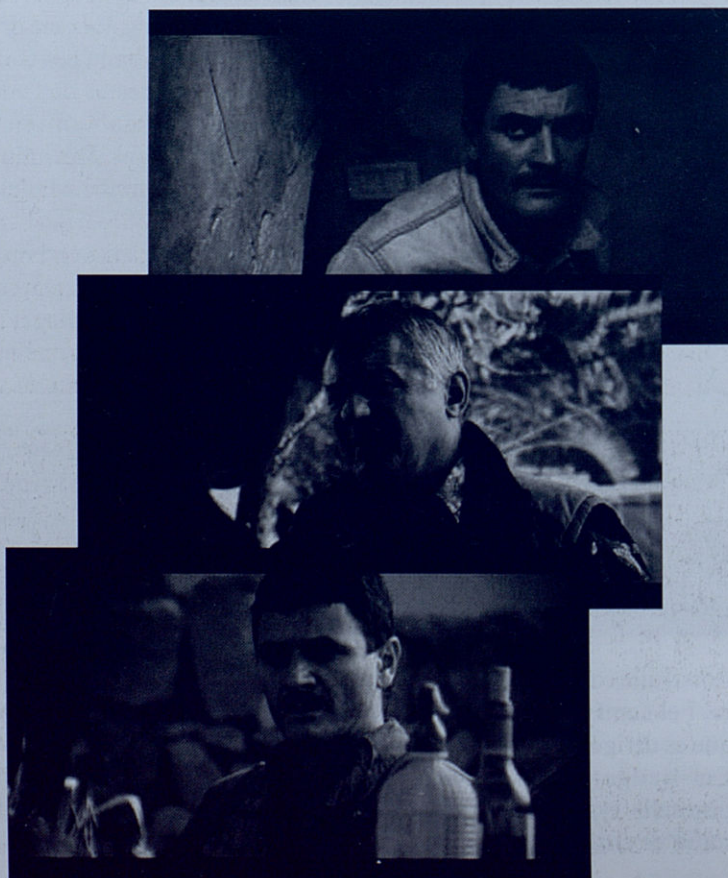
Per què un mallorquí no pot veure «Yo»

MATÍAS VALLÉS

Hi ha un article cinèfag que mai no podré escriure, el comentari de la pel·lícula *Yo*. M'atrevesc a afirmar que es troba entre les millors d'aquests anys i alguns dels anteriors, a destacar-ne la sòrdida frescor. Això no obstant, a mig recorregut seria interromput per un lector suspicax. «Un moment, no és vostè mallorquí?» En efecte, el bressol distorsiona l'apreciació, l'anul·la sense remissió. Ens rendim a la visió més exacta que pugui plantejar-se de la realitat ale-

manya de l'illa, però no ens hi hem de pronunciar perquè n'estam afectats. La justícia, també en la crítica, exigeix distanciament. Ens limitam a assaborir la pel·lícula de Rafa Cortés i a plantejar-nos la segona pregunta fonamental, què han captat en *Yo* els públics estrangers que l'han ovacionada. La incertesa assetja especialment els qui necessitam un sol fotograma d'un geni xinès o japonès per pitjar l'stop de l'aparell reproductor afectats d'inintel·ligibilitat

No convé cenyir els comentaris cinematogràfics al cinema, per no ser acusats de monotemàtics. Tasmània hauria de ser declarada una illa agermanada amb Mallorca, i no tan sols perquè el tasmanià Errol Flynn és també un dels mallorquins més devots del segle xx. El descobridor de Tasmània va obviar Austràlia, centenars de vegades més gran i situada al costat. També Mallorca exerceix aqueix influx polaritzador que neutralitza qualsevol esdeveniment que es faci en les proximitats. Tanmateix, la similitud es deu especialment al fet que a Tasmània es va produir el primer genocidi autènticament consolidat de la història, l'extermi absolut de la seva població indígena. Kurt Vonnegut ha utilitzat ben sovint aquesta anihilació en les seves novel·les. En temps menys políticament correctes, *Yo* suposaria una visió irònica sobre el fenomen que els mallorquins sempre han estat una nosa per als

successius invasors del seu territori. Es compren una casa i la troben amb llogaters dins.

Sembla que tornam una vegada i una altra a la singularitat mallorquina de *Yó*, una matisació ètnica de la qual es va voler allunyar el director. Si ens circumscrivim al seu impacte a Mallorca, optam per una visió reduccionista d'un producte cultural que ha gaudit d'una acceptació global. Això no obstant, és millor rendir-se a la perspectiva casolana, abans que lamentar-se

eternament d'haver-la adoptada. Per tant, consignem que l'escena transcorreguda al bar d'Andratx definiria l'actualitat mallorquina de manera més precisa que un assaig enciclopèdic. Tot està en venda, llevat que algú desitgi comprar-ho. El preu pagat és excessiu, la qual cosa impel·leix a fer marxa enrere la transacció. L'operació es desenvolupa entre les suspicàcies de l'entorn, però arriba a bon port a batzegades. D'aquesta manera, qui ha venut no volia fer-ho, i con-

sidera absurda la quantitat que ha ingressat. De la tragèdia a la farsa, la penitència es consumeix en el mateix instant en què es comet el pecat.

La major sorpresa de *Yó* es troba en el repartiment. Els articulistes culturals tenen un formulari per desqualificar d'ofici la qualitat dels professionals escènics mallorquins. Malgrat això, l'elevada temperatura interpretativa de la pel·lícula desmenteix els escèptics. El mèrit de la frescor de les actuacions és a

Ronda de Catalunya, 56 - baixos - Tel. 971 65 16 16 - Fax: 971 65 15 27
07630 CAMPOS - Illes Balears / impadro@gmail.com

imprensa
ADROVER

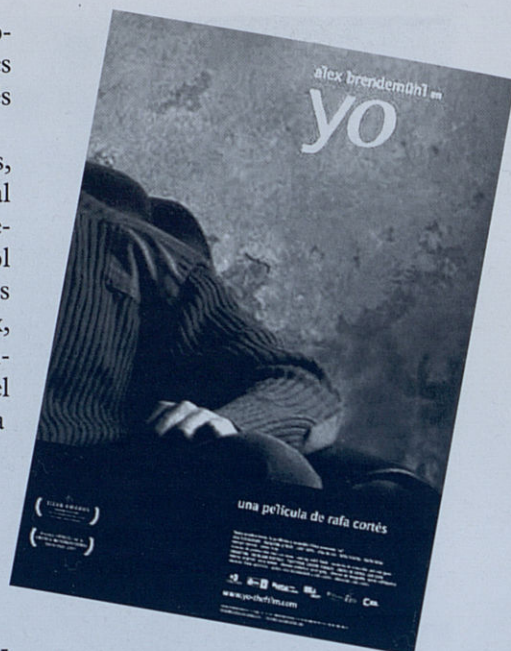
càrrec del director. Els ha impregnats de l'esperit d'orquestra. Tots ells saben que narren una automoribúndia a l'estil de Gómez de la Serna, l'extinció per absorció d'una societat mercantil. Si admetem el clixé de l'illa fenícia, hem de concloure que ha estat *opada* amb èxit per una multinacional alemanya. De nou, com varen poder traduir aquest efecte els especialistes que varen premiar la pel·lícula a Cannes?

Estellencs és un contrasentit. Allà va fondejar un dia el seu iot el magnat suís Stephan Schmidheiny –l'empresa fraternal del qual va servir de model als nostres germans March. Arribat a terra, l'empresari va escalar una muntanya, va contemplar una escena del paradís i es va comprar una de les millors finques confrontants amb Galatzó. A continuació, la va tancar íntegrament i la va sostreure legalment al gaudi de qualsevol natiu. Es pot recórrer Mallorca de cap a cap sense trobar un sol natiu, immigrant o turista que hagi sentit parlar mai d'un dels majors terratinents de l'illa. Mallorca, on totes les coses ocorren en una altra part. Aquesta alienació respira impertorbable en *Yo*. En tot moment, la pel·lícula i el seu territori

són la caixa de ressonància de persones, fets històrics i tresors econòmics recollits en altres geografies. L'oci és el major dels negocis.

En la seva declaració de principis, Cortés s'ha abstret de la relació social que planteja per insistir en els elements psicològics. Des del seu títol atrevit, *Yo* és una indagació als perfils de la identitat personal. Tanmateix, 'Nosaltres' seria un epígraf més encertat per a l'espectador mallorquí, el qual veu desfil·lar les reaccions que ha contemplat o protagonitzat davant el major fenomen social dels darrers temps que deixa curt qualsevol significat de la paraula 'mestissatge'. Per desgràcia, el nostre judici no serveix, encara que tal vegada el director s'ha mostrat astut des de la polisèmia. No és menyspreable recordar que el finançament de la pel·lícula correspon a mecenes públics –Institut d'Estudis Baleàrics– instal·lats en els anys de l'autoritarisme conservador. No era moment per a savonaroles.

Yo ha exercit un notable poder d'atracció sobre els seus destinataris immediats, els mallorquins. S'ha mantingut dins de les coordenades d'un plaer clandestí –a l'estil de l'illa, és infreqüent que algú la comentí si la seva

opinió no ha estat detonada–, i ha tornat excepcionalment a la sala fosca inhabituals del cinema. Hi ha dues formes igualment radicals d'acostar-se a la Mallorca desconstruïda. La més directa consisteix a examinar els casos 'Andratx' o 'Relámpago', investigats per la fiscalia anticorrupció. La pel·lícula de Rafa Cortés només és més tamisada en aparença. Mallorca, on els únics paradisos vigents són els fiscals.

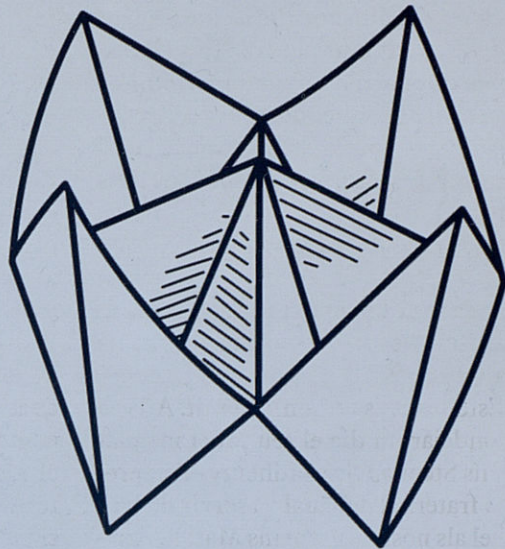

Metges especialistes en oftalmologia

C/ d'Anselm Turmeda, 10. Palma (Mallorca)
Tel. 971 20 15 12 - 971 29 47 44 - 971 29 54 50
Fax 971 75 52 38
A/e: iom@iom.es

2007-2008

IV PREMIS D'EDUCACIÓ EN EL LLEURE

OBJECTIUS:

Reconèixer i difondre projectes, experiències i trajectòries dins l'àmbit de l'educació social i del lleure que tinguin en compte i que afavoreixin el sentiment de pertinença i el coneixement del país des d'un punt de vista lingüístic, cultural, geogràfic i històric.

DOTACIÓ:

2 premis de 4.000 euros cada un per a nous projectes.

2 premis de 4.000 euros cada un per a treballs que presentin el resultat d'una experiència ja realitzada.

1 premi de 4.000 euros en reconeixement de la trajectòria d'una entitat en el camp de l'educació en el lleure.

Les propostes podran ser presentades per monitors i entitats de totes les terres de llengua catalana.

El termini de presentació de propostes acaba el dia **14 de desembre del 2007**.

Podeu consultar-ne les bases a **www.fundaciolluiscarulla.cat**

Els treballs i la documentació s'han d'adreçar a:

Fundació Lluís Carulla

Aribau 185 3r 08021 Barcelona

Tels. 932090948/932005347 Fax 932005633

info@fundaciolluiscarulla.cat

Amb el suport de:

CASAL SOLLERIC

PLANTA NOBLE

Martín Chambi

Juliol - setembre

Botero. *Una mirada diferent*

Setembre - novembre

PLANTA BAIXA

Frida Kahlo. *La gran ocultadora*

Agost - setembre

PLANTA BAIXA I ENTRESOL

Bernat Sansó. *Obres 1997-2007*

Setembre - novembre

ESPAI QUATRE

Anna Malagrida. *Vistas veladas*

Juliol - setembre

Marios Elephteriadis. *El pecado salva*

Setembre - novembre

**PREMI CIUTAT DE PALMA "ANTONI GELABERT"
D'ARTS PLÀSTIQUES 2007**

18.000 €

Tel. 971 722092 E-mail: solleric@sf.a-palma.es

